

Son halife Abdülmecit yurdu
terk ederken (1924)

4. 1924 ANAYASASI (20 Nisan 1924)

1921 Anayasası olağanüstü bir dönemin ihtiyaçlarına göre hazırlanmıştı. Artık koşullar değişmiş ve yeni bir devlet yapısı için yeni bir anayasaya ihtiyaç doğmuştu. Bu nedenle TBMM, yeni Türk Devleti'nin ikinci anayasası olan 1924 Anayasası'nı hazırlayarak kabul etmiştir.

Bu Anayasanın;

- * Temeli 1921 Anayasası'ndan alınmıştır.
- * "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." maddesi ile milli egemenliği kesinleştirmiştir.
- * "Yargı görevini" bağımsızlaştırması, "yürütme görevini" hükümete bırakması söz konusudur. (Bu bakımdan 1921 Anayasası'ndan ayrılır.)
- * 1. maddesine; "Türkiye Devleti bir Cumhuriyet'tir" ibaresi konularak yönetimin adı anayasada belirtilmiştir.
- * 2. maddesinde; "Türk Devleti'nin dininin İslam, dilinin Türkçe, başkentinin Ankara" olduğu belirtilmiştir.
- * 1921 Anayasası'nda "din ve devlet işleri TBMM tarafından yürütülür." maddesiyle halife ve padişah yok sayılmıştır. 1924 Anayasası'na "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dini İslam'dır" maddesi konulmuştur.

NOT

1928'de 1924 Anayasası'nda yapılan bir değişiklikle "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dini İslamdır" maddesi kaldırılmıştır. Böylece laik devlet anlayışına tam olarak geçilmiştir. 1937'de Laiklik ilkesi Atatürk'ün diğer ilkeleriyle birlikte Anayasa'ya eklenmiş ve Laik Türk Devleti korumaya alınmıştır.

- * 1924 Anayasası'na göre, bütün kuvvet ve yetkilerin kaynağı millettir. Güçler birliği ilkesi yumuşatılmış; fakat kaldırılmamıştır. ("Güçler birliği" ancak 1961 Anayasası ile kaldırılmış ve "Güçler ayrılığı" prensibi getirilmiştir.)
- * 18 yaşını bitiren her Türk erkeğine mebus (milletvekili) seçilme hakkı verilmiştir. TBMM seçimlerinin 4 yılda bir yapılacağı belirtilmiştir.
- * Cumhurbaşkanı, meclis üyeleri arasından 4 yılda bir seçilecekti. Bir kişinin yeniden Cumhurbaşkanı seçilmesi serbest bırakılmıştır. (Bu karar 1961 Anayasası ile kısıtlanmıştır.)
- * Meclis Başkanı ve Başbakan, meclis üyeleri arasından ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilirdi. Hükümet, meclisten güvenoyu almak zorunda idi. Meclis, hükümeti denetleme hakkına sahiptir.
- * 1937'de topraksız köylüyü topraklandırmakla ilgili bir hüküm konmuştur. (Ancak bu konuda Cumhuriyet hükümetleri fazla başarı sağlayamamışlardır.)
- * 1946'da tek dereceli seçim sistemine geçilmiştir.

NOT

5 Aralık 1934'te seçme yaşı 18'den 22'ye çıkartılmış ve kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. (1935'teki 5. dönem TBMM'ye 18 kadın milletvekili seçilmiştir.)

II. HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

- Osmanlı Devleti'nde hukuk birliğinin olmaması nedeniyle, bunu fırsat bilen Avrupa devletleri, Hıristiyan ve Musevilerin haklarını koruma bahanesiyle devletin işlerine karışma fırsatı bulmuşlardı.
- **"Mecelle"** denilen ve İslam hukukuna göre düzenlenen medeni hukuk, toplumun ihtiyaçlarına ve çağın şartlarına uygun değildi.
- İslam hukuk sistemi yeni devletin bağlı bulunduğu temel ilkelere (laik esaslar) uymuyordu. Bu nedenle hukuk alanında önemli çalışmalar yapıldı.

NOT

Mecelle, İslam dininin medeni hukuka ilişkin hükümlerinin bir araya toplanmasıyla II. Abdülhamit Dönemi'nde Ahmet Cevdet Paşa tarafından oluşturulmuştur.

Türk Medeni Kanunu'nun Kabulü (17 Şubat 1926)

- Hukuk ve devlet düzeninde laikliğin sağlanması ve Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan herkese aynı yasaların uygulanması amacıyla çalışmalar başlatılmıştır. Medeni Kanun; aile hakları, evlenme, boşanma ve miras gibi konuları ele almaktadır.
- Yapılan çalışmalar sonucunda, Avrupa medeni kanunları incelenerek **İsviçre Medeni Kanunu** bazı değişiklikler yapılarak **"Türk Medeni Kanunu"** adıyla benimsenmiştir.
- 1926 yılında Medeni Kanun'un kabul edilmesinden sonra tüm hukuk mevzuatı laik esaslara göre yeniden düzenlenmiş ve aynı yıl Ceza Kanunu, Borçlar Kanunu, Ticaret Kanunu kabul edilmiştir.
- Böylece, hukuktaki mevcut ikilikler ortadan kaldırılarak, ırk, din, mezhep ve cinsiyet farkı gözetilmeksizin vatandaşlar arasında eşitlik sağlanmıştır.

İsviçre Medeni Kanunu'nun Alınmasının Nedenleri

- * Avrupa'da hazırlanan medeni kanunların en yenisi olması
- * Çeşitli sorunlara pratik ve akılcı çözümler getirmesi
- * Çağdaş ve laik ilkelere uygun olması
- * İfadelerin ve kavramlarının açık olması
- * Yeni bir medeni kanun hazırlanması için uzun bir sürenin gerekli olması

Medeni Kanun'un Getirdiği Yenilikler

- * Özel ve aile hukukundaki farklı dinsel ve geleneksel uygulamalar kalkmıştır.
- * Hukuk birliği sağlanmıştır.
- * Kadın ile erkek arasında toplumsal ve ekonomik alanda eşitlik sağlanmıştır.
- * Kadına mesleğini seçme hakkı verilmiş, aile toplumun temeli sayılmış, resmi nikah zorunluluğu ve tek eşlilik getirilmiş, kadına boşanma hakkı verilmiştir.
- * Kadına, mirasta ve tanıklıkta (şahitlik) eşitlik sağlanmıştır.
- * Patrikhanenin dünya işleriyle ilgili yetkileri kaldırılmış ve bu kurum sadece Rum Ortodokslarının dini merkezi olarak kalmıştır.
- * İlk laik hukuk sistemi oluşmuştur.

NOT

Kadınlara 1930 yılında belediye seçimlerine katılma, 1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Böylece birçok Avrupa ülkesinden önce Türk kadınları siyasi haklarını elde etmişlerdir. Bu gelişme Medeni Kanun ile değil 1924 Anayasası'nda yapılan değişiklikle yaşanmıştır.

Örnek

Aşağıdakilerden hangisi, Türkiye Cumhuriyeti'nde hukuk alanında inkılap yapılmasının nedenlerinden biri değildir?

- A) Çağdaş, laik devlete uygun yasalar oluşturmak
- B) Azınlıklara tanınan hukuksal ayrıcalıklara son vermek
- C) Yasalar önünde eşitliği sağlamak
- D) Mecelle'yi geliştirmek
- E) Hukuksal birliği sağlamak

Çözüm

Çağdaş, laik devlete uygun yasalar oluşturmak, yasalar önünde eşitliği sağlamak, azınlıklara tanınan hukuksal ayrıcalıklara son vermek ve hukuksal birliği sağlamak, Türk hukuk inkılabının amaçları arasında yer almaktadır. Ancak laik bir devlet düzenine geçmeyi hedefleyen Türkiye Cumhuriyeti'nin, şeriat esaslarına dayanan Osmanlı Medeni Kanunu Mecelle'yi geliştirmek gibi bir amacı söz konusu değildir.

YANIT D

III. TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN İNKILAPLAR

1. Kılık - Kıyafet İnkılabı (25 Kasım 1925)

- * Türk ulusunun, dış görünüş ve giysiler ile de çağdaşlaşmasını amaçlayan Mustafa Kemal, bu konuda öncülük etmiş ve Kastamonu'da şapka giyerek halkın karşısına çıkmıştır. Daha sonra fes, kalpak vs türü şapkalar yasaklanmış, bunların yerine şapka giyilmesi kabul edilmiştir (25 Kasım 1925).
- * 1934 yılında çıkarılan bir yasayla din adamlarının sadece ibadet yerlerinde dinsel giysiler giyebilecekleri, dışarıda ise bu kıyafetler ile dolaşamayacakları kabul edilmiştir. Sadece her dinin din başkanı (Patrik, Hahambaşı ve Diyanet İşleri Başkanı) dinsel kıyafetlerle serbestçe gezebilecekti.

Atatürk'ün Kastamonu'ya gelişi (1925)

2. Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması (30 Kasım 1925)

- * Osmanlı Devleti'nin özellikle son döneminde yapılan yeniliklere şiddetle karşı çıkanların toplandıkları bir yer haline dönüşen tekke, zaviye ve türbeler çıkarılan bir kanunla kapatılmıştır.

3. Takvim, Saat ve Ölçülerde Değişiklik

- * Bu alandaki uygulamalar, Batılı devletlerden farklı olduğu için çağdaşlaşmanın bir gereği olarak değiştirilmeleri uygun görülmüştür.
- * 26 Aralık 1925'te Hicri ve Rumi Takvim yerine **Miladi Takvim**; alaturka saat yerine **alafranga saat** (uluslararası saat sistemi) kabul edilmiştir. Bu uygulamaya 1 Ocak 1926'da başlanmıştır.
- * **Latin rakamları** kabul edilmiştir (24 Mayıs 1928).
- * **Milletlerarası ölçüler** (ağırlık - uzunluk) kabul edilmiştir (1 Nisan 1931).
- * Hafta tatili cumadan pazara alınmıştır (1935).

NOT

Bu yenilikler çağdaşlaşma ve medenileşme yanında, uluslararası ekonomik ilişkilerde de büyük kolaylıklar sağlamıştır. Ayrıca ülke içindeki uygulamalarda da birlik sağlanmıştır.

4. Soyadı Kanunu'nun Kabulü (1934)

- * Bu yenilik; özellikle okul, askerlik, tapu ve miras işlerinde ortaya çıkan karışıklıkları önlemek için getirilmiştir.
- * 21 Haziran 1934'te çıkarılan Soyadı Kanunu'na göre, her Türk ailesinin gülünç ve ahlaka aykırı olmayan Türkçe bir soyadı alması kabul edilmiştir. Ayrıca ağa, paşa, bey, hacı gibi ayrıcalık belirtilen bazı ünvanların da kullanılması yasaklanmıştır.

NOT

Bu kanundan sonra TBMM, Mustafa Kemal Paşa'ya "Atatürk" soyadını vermiş ve bu soyadının başkaları tarafından kullanılması yasaklanmıştır.

Atatürk'e 1934 yılında verilen Nüfus Hüviyet Cüzdanı

Kendini Dene

Aşağıdakilerden hangisi, toplumsal yaşamın laikleştirilmesi amacına yönelik inkılaplardan biridir?

- Soyadı Yasası'nın kabul edilmesi
- Tekke ve zaviyelerin kapatılması
- Kabotaj Yasası'nın uygulanması
- Ölçü sistemlerinin değiştirilmesi
- Erkan-ı Harbiye'nin kaldırılması

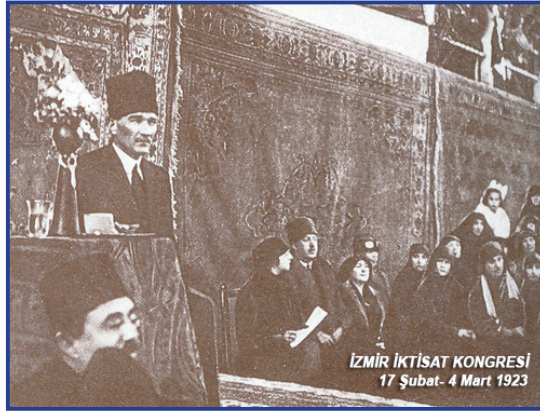
Aşağıdaki açıklamaları okuyup yanlarına "D" veya "Y" yazarak doğru ya da yanlış olduğunu belirtiniz. Verilen bilgiler yanlışsa altındaki boşluğa doğrusunu yazınız.

1. Türk Medeni Kanunu ile hukukta birlik, laikleşmek ve kadın-erkek eşitliğini sağlamak amaçlanmıştır.
2. Medeni Kanun ile Türk kadını toplumsal ve ekonomik hakların yanı sıra seçme ve seçilme hakkına da sahip olmuştur.
3. Erkan-ı Harbiye Vekaleti'nin kaldırılmasıyla ordunun siyasetten ayrılması yolunda önemli adım atılmıştır.
4. Kılık - kıyafet devrimi ile toplumu çağdaşlaştırmak hedeflenmiştir.
5. Tekke ve zaviyelerin kapatılması, toplumsal alanda ve laiklik ilkesi doğrultusunda yapılan bir inkılaptır.
6. Soyadı Kanunu batılı devletlerle ilişkileri düzene sokmak ve artırmak adına çıkartılmıştır.
7. Ağa, paşa, bey, hacı gibi unvanların kaldırılmasıyla toplumsal eşitlik sağlanmıştır.
8. Ölçü birimlerinin değiştirilmesindeki amaç, batıyla olan ekonomik ilişkileri kolaylaştırmak ve geliştirmektir.
9. Türk inkılabı teokratik ve monarşik anlayışın dışına çıkamamıştır.

IV. EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

- * Siyasal bağımsızlığın, ekonomik bağımsızlığa dayandığını çok iyi bilen Mustafa Kemal, yeni devleti ekonomik yönden güçlü hale getirmek amacıyla daha Kurtuluş Savaşı yıllarında çalışmalar başlatmıştı.
- * TBMM, 1 Mart 1922'de ekonomi politikasını şöyle belirlemiştir:
 - Kapitülasyonlar nedeniyle geri kalmış sanayiye canlandırmak
 - Ormanları korumak ve ormanlardan en iyi şekilde yararlanmak
 - Kamu çıkarlarını doğrudan ilgilendiren kuruluşları ve girişimleri sahip olunan güç oranında devletleştirmek
 - Madenleri işletmek ve bu alanda çalışmak isteyen özel girişimcilere yardımcı olmak
 - Tarım ve sanayi alanında dengeli gelişmeyi sağlamak, devlet bütçesini ekonomi ile uyumlu hale getirmek
- * Böylece, daha bağımsızlık kazanılmadan önce ülkeyi kalkındırma programında ekonomik faaliyetler bir bütün olarak kabul edilmişti. Çünkü ülkenin her alanda kalkınmaya ihtiyacı vardı.

- * Kurtuluş Savaşı kazanıldıktan sonra izlenecek ekonomik politikayı saptamak amacıyla 17 Şubat 1923'te, İzmir'de "**Türkiye İktisat Kongresi**" toplanmıştır.
- * Toplumun çeşitli ekonomik kesimlerinden 1135 delegenin katıldığı bu kongrede, tartışılan konular arasında kapitülasyonların kaldırılması da yer almıştır.
- * Değişik iş çevrelerinden temsilcilerin katıldığı bu kongrenin en önemli sonucu, "**Misak-ı İktisadi**" denilen milli ekonomi ilkesinin kabul edilmesidir.
- * Buna göre, Türk milleti kan dökerek kazandığı bağımsızlığından asla taviz vermeyecektir. Ekonomik kalkınma bu bağımsızlık içinde sağlanacaktır.
- * Milli ekonomi ilkesi, büyük devletlerin boyunduruğu altına girmeden Türkiye'nin, kendi çabasıyla kaynaklarını değerlendirerek kalkınmasını öngörmüştür.
- * Kongrede özel girişimcilerin kredilerle desteklenmesi, bunun için bir devlet bankasının kurulması, sanayinin geliştirilmesi, özel sektörün kuramadığı büyük işletmeleri devletin kurması, yabancı tekellerden kaçınılması, iş erbabına işçi denilmesi ve sendika kurma hakkının tanınması temel ilkeler olarak kabul edilmiştir.

Atatürk, İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresi'nde (1923)

NOT

Ekonomik alanda atılan en önemli adım ise Lozan Barış Antlaşması ile kapitülasyonların kaldırılmasıdır. Böylece Anadolu toprakları, Avrupa devletlerinin hammadde kaynağı ve pazarı olma durumundan kurtarılmıştır.

Tarım Alanındaki Gelişmeler

- * Ürün üzerinden peşin olarak alınan ve giderek Türk köylüsü için ağır bir yük olmaya başlayan **Öşür (Aşar) vergisi** kaldırılmıştır (17 Şubat 1925). Böylece devlet desteğiyle köylünün, üretimde daha verimli hale gelmesine çalışılmıştır.
- * Köylüye ucuz kredi sağlamak için, **Ziraat Bankası**'nın imkanları artırılmıştır.
- * **Tarım Kredi Kooperatifleri**, (1928 - 1929) fidanlıklar ve üretme çiftlikleri ile tarımı modernleştirmek ve geliştirmek amacıyla **Yüksek Ziraat Enstitüsü** kurulmuştur.
- * Çay ve şeker pancarı gibi endüstriyel bitkilerin ekimi yaygınlaştırılmıştır.
- * Topraksız köylüye toprak vermek amacıyla, 1929'da **Toprak Reformu Kanunu** çıkarılmıştır. Ancak bu reform amacına ulaşamamıştır.

Atatürk bir inceleme sırasında Orman Çiftliğinde (1935)

Ticaret Alanındaki Gelişmeler

- * Cumhuriyetten önce, ticaret işleri daha çok azınlıkların elindeydi. Bu nedenle Atatürk, ticaret hayatını, milli çıkarlar doğrultusunda geliştirmek için çaba harcamıştır.
- * İş sahiplerine kredi sağlamak için, ilk özel banka olan **İş Bankası**'nı kurmuştur (1924).
- * 1 Temmuz 1926'da **Kabotaj Kanunu** çıkarılmış ve Türk limanları arasında gemi işletme hakkının sadece Türklere ait olduğu belirtilmiştir. Çünkü Osmanlı Devleti'nde kapitülasyonlar nedeniyle Türklere, kendi denizlerinde ve kendi iskeleleri arasında gemi işletemiyorlardı.

Atatürk, Kabotaj Bayramı'nda halkı selamlarken (1935)

Sanayi Alanındaki Gelişmeler

- * Özel sektörü sanayi alanına çekmek ve özendirmek için, "**Teşvik-i Sanayi Kanunu**" çıkarılmıştır (1926). Ancak halkın elinde yeterli sermaye bulunmadığından, temel tüketim mallarını ve önemli hizmetleri devlet üretmeye başlamıştır.
- * 1933'te, **I. Beş Yıllık Kalkınma Planı** uygulanarak devletçilik ilkesine geçilmiş ve temel sanayinin devlet eliyle gerçekleştirilmesine başlanmıştır.
- * Bunun sonucu, tekstil, yapay ipek (Gemlik), cam (Paşabahçe), deri (Beykoz) ve kağıt (İzmit) fabrikaları, 1939'da Karabük'te ilk demir çelik fabrikası açılmıştır.
- * Yeraltı zenginliklerini ortaya çıkarmak amacıyla MTA (Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü) kurulmuştur (1935).

NOT

1929 Dünya Ekonomik Krizinden Türkiye de etkilenmiş ve bu bunalımı atlatabilmek için bazı önlemler alınmıştır. Bunlar;

- Gümrük vergileri yükseltildi.
- Yerli malları özendirildi.
- Dahili İstikrar Kanunu, Buhran Vergisi Kanunu ve Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu çıkartıldı.
- Devlet eliyle planlı kalkınma dönemine geçilerek I. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlandı.
- Serbest Cumhuriyet Fırkası kuruldu.

Bayındırlık, Ulaştırma, Sağlık ve Tıp Alanındaki Gelişmeler

- * 1939'a kadar demiryolu yapımına öncelik verilmiştir. Ayrıca yabancı işletmelerin elinde bulunan demiryolları ise millileştirilmiştir.
- * Kabotaj Kanunu çıkarıldıktan sonra deniz taşımacılığı geliştirilmiştir.
- * Okul, hastane, kamu binaları, baraj ve köprüler yapılmıştır.
- * İlk TBMM Hükümeti'nde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı kurularak sağlık hizmetlerine büyük önem verilmiştir.
- * Hastane, doktor ve diğer sağlık personelinin sayısı artırılmıştır.
- * Sıtma, trahom, frengi ve verem gibi hastalıkların önlenmesine çalışılmıştır.
- * Ankara'da Hıfzısıhha Enstitüsü kurulmuştur.

V. EĞİTİM VE KÜLTÜR ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR

1. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun Çıkarılması (3 Mart 1924)

- * Bu kanun ile eğitim ve öğretim birleştirilmiştir. Eğitim ve öğretim hizmetleri devlet denetimine alınarak Millî Eğitim Bakanlığı emrine verilmiştir. Yabancı azınlık okulları Türkiye Cumhuriyeti'nin denetimine tabi olmuştur. Bir süre sonra medreseler kaldırılmıştır. Böylece eğitim sistemindeki ikilik ortadan kaldırılmıştır.
- * Eğitim esasları ise laik bir anlayış içinde millileştirilmiş ve çağdaştırılmıştır.
- * 1926'da çıkarılan **Maarif Teşkilatı Hakkındaki Kanunla**, laik eğitime uygun bir anlayışla, ilk ve orta öğretimin esasları tespit edilerek, eğitim hizmetleri modernleştirilmiştir.

2. Harf İnkılabı (1-3 Kasım 1928)

- * Okuma – yazmayı kolaylaştırmak ve okur yazar oranını artırmak amacıyla 1928'de kabul edilen bir kanunla Latin Alfabeti "Yeni Türk Harfleri" olarak benimsenmiştir.

**Mustafa Kemal Sivas'ta
yeni Türk alfabesini halka öğretirken**

NOT

Yeni Türk harflerinin tüm topluma kısa sürede öğretilmesi amacıyla **Millet Mektepleri** açıldı (1928).

Millet Mekteplerinden bir görünüm (1928)

3. Türk Tarih Kurumu'nun Kurulması (1931)

- * Türk Tarihini, Milliyetçilik ilkesi esaslarına uygun, bilimsel bir anlayışla ele almak ve Türklerin, tarih boyunca kurdukları devletleri ve dünya medeniyetine olan katkılarını bilimsel bir şekilde araştırmak amacıyla Türk Tarih Kurumu kurulmuştur.

4. Türk Dil Kurumu'nun Kurulması (1932)

- * Türkçe'yi, yabancı dillerin etkisinden kurtarmak, Türkçe'nin geliştirilmesini sağlamak, dilde millileşme ve sadeleşme yolunu benimsemek, ayrıca Türk halkının konuştuğu Türkçe'yi resmi dil haline getirmek amacıyla Türk Dil Kurumu açılmıştır.

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Toplantısı (1931)

NOT

1933'te yapılan reformla Darülfünun kaldırılarak İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. Cumhuriyet Dönemi'nde açılan ilk yüksekokul "Ankara Hukuk Mektebi" (1925), sonra "Yüksek Ziraat Enstitüsü" (1933) olmuştur. Kurulan ilk fakülte ise Ankara'daki "Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi"dir (1936). Sanat alanında, Güzel Sanatlar Akademisi ile Devlet Konservatuarı açılmıştır (1934).

Kendini Dene

Türk İnkılabı; eski siyasal hukuksal, toplumsal düzeni ve eğitim sistemini kökten laik, çağdaş ve milli bir anlayışla değiştirmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi bu değişime örnek olarak gösterilemez?

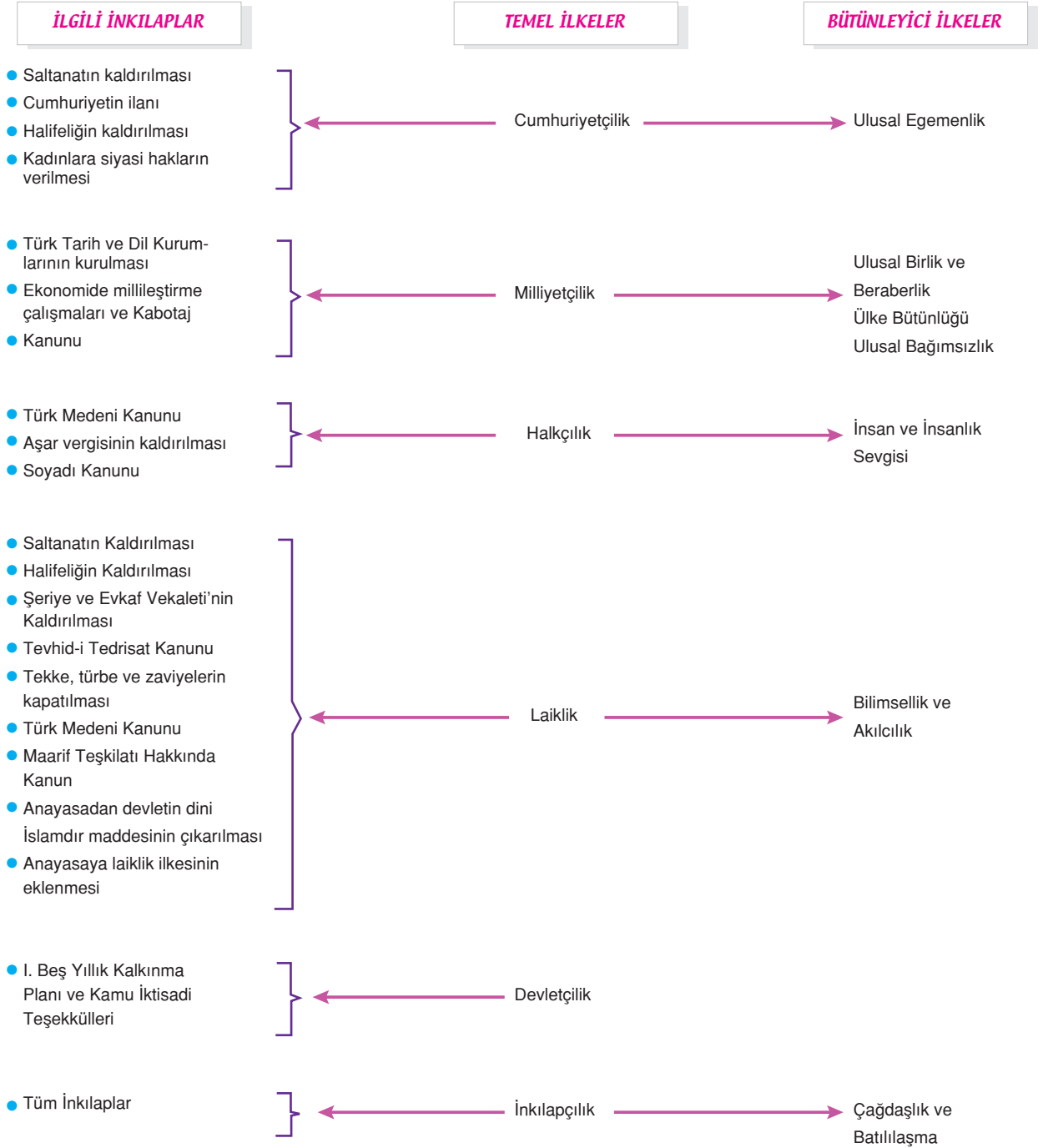
- A) Monarşik düzenden cumhuriyete geçilmesi
- B) Ümmetçi anlayışın yerini milliyetçiliğe bırakması
- C) Arap harflerinden yeni Türk harflerine geçilmesi
- D) Mecelle'nin yerine Türk Medine Kanunu'nun çıkarılması
- E) Seçmen yaşınının 18'den 22'ye çıkarılması

Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Kabotaj Kanunu ile Türk karasularında gemi işletme hakkının yalnız Türk vatandaşlarına ait olduğunun kabul edilmesi, Lozan Antlaşması'nda kaldırılmasının bir devamıdır.
2. Tarımla uğraşan köylünün durumunu düzeltmek amacıyla vergisi kaldırılmıştır.
3. Teşvik-i Sanayi Yasası'nın başarısız olması üzerine, sanayileşmeyi devlet eliyle yürütmek amacıyla hazırlanmıştır.
4. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kapatılmıştır.
5. Millet mekteplerinin açılmasıyla seferberliği başlatılmıştır.
6. Türkçe'yi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak ve kendi benliğine kavuşturmak için kurulmuştur.
7. kabul edilmesinin amacı, Türkiye'de okuma - yazma oranını artırmaktır.
8. Cumhuriyetin ilanından sonra eğitimdeki kargaşayı ortadan kaldırmak, eğitimi devlet denetimi altına almak ve millileştirmek, dinsel eğitime son vermek amacıyla Kanunu kabul edilmiştir.
9. Ekonomik kalkınmayı sağlamak ve bunun için izlenecek yolu saptamak amacıyla 17 Şubat - 4 Mart 1923 tarihleri arasında toplanmıştır.
10. Atatürk döneminde özel sektöre kredi sağlamak amacıyla 1924 yılında Bankası kurulmuştur.

ATATÜRK İNKILAPLARI İLE İLKELERİNİN BAĞLANTISINI GÖSTEREN ŞEMA

1. TBMM'nin 1 Kasım 1922'de kabul ettiği bir kanunla saltanat kaldırılmış; siyasal güç halkın eline geçerek halifenin güç ve etkinliği azalmıştır.

Bu durumun laiklik ilkesinin;

- I. Dinin devlet işlerinden ayrılması
- II. Eşitlik anlayışının yaygınlaşması
- III. İbadet özgürlüğünün tanınması

özelliklerinden hangilerinin uygulanmasını doğrudan kolaylaştırdığı ileri sürülebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

2. Atatürk, laikliği yalnızca vicdan özgürlüğü, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması olarak değil, kişilikte, toplumda ve devlet hayatında çağdaş değerlere ulaşmayı sağlayan bir düşünce biçimi, bir ilke diye değerlendirmiştir.

Buna göre;

- I. Laiklik, sadece dinin devlet işlerinden uzaklaştırılmasıdır.
- II. Laiklik, her alanda bir ilerleme ve gelişme olarak ifade edilmelidir.
- III. Laiklik, dine karşıdır.

durumlarından hangilerinin, Atatürk'ün laiklik anlayışı ile bağdaştığı söylenemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve III
D) I ve II E) II ve III

3. Atatürk'ün devletçilik ilkesi, devlet müdahalesini, sanayide devlet işletmelerini ve planlamayı gerekli kıldığından, özellikle sanayi alanında kalkınma plana bağlanmıştır.

Buna göre;

- I. Devletin ekonomik hayata girişimci olarak katılması
- II. Devletin önemli kuruluşları yabancı şirketlerden satın alması
- III. İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın yapılması

gelişmelerinden hangileri devletçilik ilkesinin uygulanmaya başlandığının göstergesidir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) Yalnız II
D) I, II ve III E) II ve III

4. Atatürk ilkeleri; akıl ve bilimi temel almış, çağdaş uygarlığa ulaşmada Türk toplumuna rehber olmuştur. Yapılan devrimlerle doğrudan bağlantılı olan bu ilkelerin uygulanışı da, Türk halkının gereksinimlerine göre farklı olmuştur.

Buna göre;

- I. Cumhuriyetçilik
- II. Milliyetçilik
- III. Devletçilik

ilkelerinden hangilerinin uygulanışı koşullar gereği diğerlerine göre daha sonra olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) Yalnız III

5. Atatürk'e göre basın özgürlüğü, vatandaşın yayınlacağı gazeteler ve kitaplarda, yazacağı yazılar ve yapacağı resimler aracılığıyla fikrini serbestçe belirtmesidir.

Bu durumun;

- I. Hürriyetçilik
- II. Devletçilik
- III. Demokrasi

ilkelerinden hangileri ile bağlantılı olduğu ileri sürülemez?

- A) I ve II B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

6. I. Devletin halka eşit bir şekilde hizmet götürmesi
II. Farklı din ve mezhepten olan insanların birlikte yaşaması
III. Çağdaş uygarlık düzeyine çıkmak için çalışılması
- gelişmeleri inkılapçılık, halkçılık ve laiklik ilkesiyle ilişki bakımından, aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak gruplanmıştır?**

	<u>İnkılapçılık</u>	<u>Halkçılık</u>	<u>Laiklik</u>
A)	III	I	II
B)	I	II	III
C)	III	II	I
D)	II	I	III
E)	I	III	II

7. Atatürk'ün hazırladığı milli eğitimin temel prensiplerinden biri de; "Maarif programımız, ulusumuzun bugünkü durumu ile toplumsal yaşamın gereksinimleri, çevre koşulları ve çağın gereklerine tamamen uygun olmalıdır." maddesidir.

Yukarıdaki açıklamada milli eğitimin aşağıdaki özelliklerinden hangisi, doğrudan belirtilmiştir?

- A) Demokratik - laik
B) Ulusal - çağdaş
C) Laik - ulusal
D) Ulusal - halkçı
E) Demokratik - çağdaş

8. **Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde;**

- I. Türkiye'deki yabancı okullarda tarih, coğrafya, Türkçe derslerinin zorunlu olarak Türk öğretmenleri tarafından ve Türkçe olarak okutulması kabul edilmiştir.
II. İlköğretimin tamamen Türk okullarında yapılması kanun hükmü haline getirilmiştir.
III. Arap alfabesi yerine Latin alfabesi kullanılması zorunlu olmuştur.

Bu gelişmelerden hangileri, eğitimi millileştirme amacına yöneliktir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

9. **Cumhuriyet Dönemi'nde görülen gelişmelerden bazıları şunlardır:**

- I. Türk dilinin ulusallaştırılması
II. Tüm okulların Milli Eğitim Bakanlığı'nca denetlenmesi
III. Miladi Takvimin kabulü
IV. Kabotaj Yasası'nın uygulanması
V. Aşar vergisinin kaldırılması

Bu gelişmelerden hangileri "Ulusal bağımsızlığın sağlanması" ilkesi ile ilişkilidir?

- A) I, II ve IV B) I, II ve V C) II, III ve IV
D) II, III ve V E) III, IV ve V

10. Lozan Antlaşması'nda kapitülasyonların kaldırılmasını istemeyen İtilaf devletleri adına Lord Curzon "Aylardan beri tartışıyoruz. Bir sonuca ulaşamıyoruz. Çünkü anlayış göstermiyorsunuz. Memleketiniz harap, yarın bizden yardım isteyeceksiniz." demiştir. **Kapitülasyonları ısrarlı tutumu ile kaldırtan TBMM yönetimi antlaşmadan sonra öncelikle hangi ekonomi politikasını izleyerek bu güçlükleri aşmak istemiştir?**

- A) Ağır sanayiye özendirme politikası
B) Liberalizm
C) Yabancı sermayeyi özendirme
D) Açık pazar ekonomisi
E) Milli ekonomi ilkesi

11. 1927 yılında çıkarılan Teşvik-i Sanayi Kanunu ile devlet, sanayi kuruluşlarıyla uğraşanlara ucuz arazi ve bina edinme, nakliye indirimleri ve kazanç vergisinden muafiyet sağlamıştır.

Bu bilgiye dayanarak;

- I. Kalkınmak için sanayileşmeye önem verilmiştir.
II. Devlet özel girişimcileri desteklemiştir.
III. Özel sermaye sanayileşme alanına çekilmek istenmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II B) Yalnız III C) I, II ve III
D) I ve II E) II ve III

12. Atatürk devletçiliğinde; ekonomide devlet, planlayıcılık görevini yaparken gerekli önlemleri alır, yardımcı olur, üretim konusunda özendirici yasalar hazırlar.

Aşağıdaki gelişmelerden hangisinin bu amaca yönelik olduğu söylenemez?

- A) I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın hazırlanması
B) Aşar vergisinin kaldırılması
C) Teşvik-i Sanayi Yasası'nın çıkarılması
D) Yabancı sermayeye öncelik verilmesi
E) Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması

1. Saltanatın kaldırılmasıyla siyasal gücün halkın eline geçmesi, halifenin yönetme yetkisinin kalmayarak güç ve etkinliğinin azalması, sadece bir din başkanı olarak kalmasına bakılarak, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrıldığı yargısına ulaşılabilir. Bu durumun Laiklik ilkesinin eşitlik anlayışını yaygınlaştırması ve ibadet özgürlüğünü tanınması özellikleri ile bir ilgisi yoktur.

YANIT A

2. Atatürk'ün laiklik anlayışına bakılarak, laikliğin her alanda bir ilerleme ve gelişme olduğu ifadesine varılabilir. Laiklik, sadece dinin devlet işlerinden ayrılması değil, devlet düzeni, yönetim, anayasa, hukuk, eğitim vb. dine değil, akla ve bilime dayandırılmasıdır. Diğer taraftan laiklik dine karşı olmayıp din ve vicdan özgürlüğünü ve halkın dini inanç konusundaki hürriyetlerinin güvence altına alınmasını savunur.

YANIT C

3. Verilen açıklamaya bakılarak; devletin ekonomik hayata girişimci olarak katılması, önemli kuruluşları yabancı şirketlerden satın alması ve ilk beş yıllık kalkınma planını hazırlamasının Atatürk'ün devletçilik ilkesinin uygulandığının göstergesi olduğu söylenebilir.

YANIT D

4. Atatürk'ün ilk uygulamaya konulan ilkesi, Kurtuluş Savaşı'nın da özünü oluşturan milliyetçilik ilkesi olmuş ve bu ilke doğrultusunda Türk halkı milli birlik ve beraberlik içerisinde düşmana karşı savaşarak ulusal bağımsızlığa kavuşmuştur. Ardından cumhuriyetçilik ilkesi uygulamaya konularak ulusal egemenlik gerçekleştirilmiş; ancak şartlar, gereksinimler ve ekonomik koşullar gereği en son hayata geçirilebilen ilke devletçilik olmuştur.

YANIT E

5. Atatürk'ün de belirttiği üzere basın özgürlüğü, vatandaşın yayınladığı gazete ve kitaplarda, yazacağı yazılar ve resimler aracılığıyla fikrini serbestçe belirtebilmesi, hürriyetçilik ve demokrasi ilkeleri ile bağlantılıdır. Ancak bu durumun devletin ekonomik işlevine öncelik veren devletçilik ilkesi ile bir ilgisi bulunmamaktadır.

YANIT B

6. Türk toplumunu çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmak için çalışılması inkılapçılık, devletin halka eşit bir şekilde hizmet götürmesi halkçılık, farklı din ve mezhepten olan insanların bir arada yaşaması da laiklik ilkesiyle ilişkilidir.

YANIT A

7. Atatürk'ün hazırladığı milli eğitimin temel prensiplerinden biri olan bu maddede, milli eğitimin ulusal ve çağdaş yönü vurgulanmaktadır.

YANIT B

8. Türkiye'deki yabancı okullarda tarih, coğrafya ve Türkçe derslerinin Türk öğretmenler tarafından, Türkçe olarak okutulması ve ilköğretimin tamamen Türk okullarında yapılması, eğitimi millileştirme amacına yönelik çalışmalardır. Arap alfabesi yerine Latin alfabesinin kullanılmasının eğitimi millileştirme düşüncesi ile ilgisi olmayıp çağdaşlaşma ve batılaşmaya yönelik bir çalışmadır ve okuma-yazma oranını artırmaya yöneliktir.

YANIT D

9. Türk dilinin yabancı dillerin boyunduruğundan kurtularak ulusallaştırılması, yabancı okullar da dahil tüm okulların Milli Eğitim Bakanlığı'nca denetlenmesi ve Türk denizlerinde ticaret yapma hakkının T.C. vatandaşlarına bırakılmasını öngören Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması ulusal bağımsızlığın sağlanmasına yönelik gelişmelerdir. Miladi Takvimin kabulü batıyla ilişkilerin kolaylaştırılması, aşar vergisinin kaldırılması da köylünün refah seviyesinin artırılmasına yönelik çalışmalardır.

YANIT A

10. Lozan Antlaşması'nda kapitülasyonların kaldırılmasını başararak ekonomik bağımsızlık yolunda önemli bir adım atan TBMM yönetimi, antlaşmadan sonra milli ekonomi ilkesini benimseyerek ekonomik kalkınmayı sağlamayı, ulusal ekonomiyi güçlendirmeyi, dışa bağımlılıktan kurtularak tam bağımsızlığa kavuşmayı hedeflemiştir.

YANIT E

11. Teşvik-i Sanayi Kanunu ile ilgili verilen bu açıklama-ya bakılarak; kalkınmak için sanayileşmeye önem verildiği, özel girişimcilerin desteklenerek özel sermayenin sanayileşme alanına çekilmek istenildiği yargılarına ulaşılabilir.

YANIT C

12. I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın hazırlanması, aşar vergisinin kaldırılması, Teşvik-i Sanayi Yasası'nın ve Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması, Atatürk devletçiliğinin verilen yönü ile ilgili olup bu doğrultuda yapılan çalışmalardır.

YANIT D

1. 1934'te Soyadı Kanunu çıkarılmış, bazı unvanlar yasaklanmış, kişilerin ayrıcalık elde etmesi önlenmiş ve herkese bir soyadı verilmesi kabul edilmiştir. **Bu uygulama ile aşağıdakilerden hangisinin sağlanmaya çalışıldığı söylenebilir?**

- A) Özgürlüğün
B) Toplumsal eşitliğin
C) Laikliğin
D) Ekonomik kalkınmanın
E) Kültürel gelişmenin

2. • Kılık-kıyafet ile ilgili değişiklikler yapılması
• Tekke, türbe ve zaviyelerin kapatılması
• Takvim, saat ve ölçülerde değişikliklerin yapılması

Yukarıdaki yenilik hareketlerine bakıldığında ulaşılabilecek ortak yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toplumsal alanda çağdaşlaşma gerçekleşmiştir.
B) Laikliğe geçiş hızlanmıştır.
C) Ekonomik sorunlar çözülmüştür.
D) Kıyafetler yeniden düzenlenmiştir.
E) Hukukun üstünlüğü tanınmıştır.

3. • 1925'te Türkiye'nin ilk yüksek okulu olan Ankara Hukuk Mektebi açılmıştır.
• 1926'da Maarif Teşkilat Kanunu'nun (Eğitim Sistemi Yasası) kabul edilmesiyle eğitim sisteminin denetlenmesi kolaylaşmıştır.

Bu gelişmelere dayanılarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Medrese eğitimi yerine çağdaş eğitim kurumları kurulmuştur.
B) Devletin izni olmadan okul açılması önlenmiştir.
C) Okullardaki eğitim belirlenmiş ve denetlenmiştir.
D) Çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak için üniversite oluşturulmuştur.
E) Eğitim alanındaki yasal düzenlemeler fırsat eşitliğini ortadan kaldırmıştır.

4. **Yeni Türk Devleti'nde devletçi ekonominin benimsenmesi, Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması, Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın uygulanması gelişmelerine dayanılarak,**

- I. Sanayinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.
II. Kültürel gelişmeye önem verilmiştir.
III. Ülke ekonomisinin kalkındırılması hedeflenmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

5. **Cumhuriyet döneminde,**

- I. Hicri ve Rumi takvimin yerine Miladi takvimin kabul edilmesi,
II. ölçü birimlerinin değiştirilmesi,
III. Soyadı Kanunu'nun kabul edilmesi

gelişmelerinden hangilerinin, uluslararası ticarete kolaylık sağlama amacına yönelik olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

6. **Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen devrimler ve etkili oldukları alanlar, aşağıdaki seçeneklerin hangisinde yanlış eşleştirilmiştir?**

DEVRİMLER	ALAN
A) Saltanatın kaldırılması	→ Siyasal
B) Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilmesi	→ Ekonomik
C) Tekke ve zaviyelerin kapatılması	→ Toplumsal
D) Türk Tarih Kurumu'nun kurulması	→ Kültürel
E) Türk Ceza Kanunu'nun kabul edilmesi	→ Hukuksal

7. Çocuklarımıza ve gençlerimize uygulayacağımız öğretimin içeriği ne olursa olsun, onları:

- Ulusuna
- Devletine
- TBMM'ye

düşman olanlarla savaşılabilecek bilgiler ve araçlarla silahlandıracağız.

Mustafa Kemal'in 27 Ekim 1922'de, Bursa'da öğretmenlere yaptığı bu konuşmadan hareketle,

- I. Milliyetçilik ilkesinin önemini anlatmaya çalışmıştır.
- II. Ülkenin ve ulusun korunabilmesinin tek yolunun silahlanma olduğunu belirtmiştir.
- III. Ulusal birlik ve bütünlüğün korunmasında öğretmenlere düşen görevin önemini vurgulamıştır.

Yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

8. Yeni Türk Devleti'nde, laiklik alanında gerçekleştirilen,

- I. halifeliğin kaldırılması,
- II. medreselerin kapatılması,
- III. tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması

gelişmelerinden hangileri, Osmanlı toplumunda dinin, inanç dışındaki alanlarda da etkili olduğunun kanıtıdır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

9. 1924 Anayasası'nda yer alan maddelerden bazıları şunlardır:

- I. Devletin yönetim şekli cumhuriyettir.
- II. Milletvekilleri seçim bölgesini değil, bütün ülkeyi temsil eder.
- III. Türkiye halkına din-ırk ayrımı olmadan vatandaşlık bakımından Türk denilecektir.
- IV. Tek dereceli seçim sistemi uygulanacaktır.

Bunlardan hangilerinin, ülkede birlik ve beraberliği güçlendirmeye yönelik olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız III B) I ve III C) I, II ve III
D) I ve IV E) II ve IV

10. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Anlaşma Devletleri'nin Anadolu'yu işgal etmesine karşı Türk halkı Müdafaa-i Hukuk örgütlerini ve Kuva-i Milliye güçlerini oluşturmuştur.

Bu durum, Kurtuluş mücadelesinde aşağıdaki ilkelerden hangisinin öncelikli olduğunun göstergesidir?

- A) Egemenliğin
B) Bağımsızlığın
C) Laikliğin
D) İnsan ve insanlık sevgisinin
E) Barışçılığın

11. **Mustafa Kemal;** "Meclisçe hükümeti tutmak ve herhangi bir işi yürütmek olanağı kalmamıştı. O halde iki yoldan birinin seçilmesi kesin zorunluluktu. Ya bu meclis ile kesin olarak iş görülemeyeceği gerçeği üzerine yeni önlemler alınmalı ya da yaptığımız gibi bir çoğunluk zümresi meydana getirmeliydik." **demmiştir.**

Bu duruma çözüm olarak;

- I. Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun oluşturulması
- II. Seçimlerin yenilenmesi
- III. Milletvekili sayısının düşürülmesi

gelişmelerinden hangilerinin düşünüldüğü söylenebilir?

- A) I ve II B) Yalnız I C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

12. Bu ilkeye göre; rejimde siyasi egemenlik bir kişi veya zümrenin elinde değildir. Egemenliği milletin seçim yoluyla belirlediği kişiler millet adına kullanır. Bu nedenle de demokrasinin gelişmesi için en uygun yönetim şeklidir.

Yukarıda sözü edilen Atatürk ilkesi, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Laiklik B) Halkçılık
C) Devletçilik D) Cumhuriyetçilik
E) Milliyetçilik

1. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra gerçekleşen,

- Saltanatın kaldırılması,
- Cumhuriyet'in ilanı,
- Halifeliğin kaldırılması

yeniliklerinin aşağıdaki alanlardan hangisiyle daha çok ilgili olduğu söylenebilir?

- A) Toplumsal B) Siyasal C) Askeri
D) Kültürel E) Ekonomik

2. 18 Şubat 1923'te, savaş kazanıldıktan sonra izlenecek ekonomik politikayı belirlemek amacıyla, "İzmir İktisat Kongresi" toplanmıştır.

Bu kongrede kabul edilen,

- yabancı tekellerden kaçınılması,
- özel girişimlerin kredilerle desteklenmesi,
- işçilere sendika kurma hakkının tanınması

kararlarından hangileri, doğrudan bağımsızlığın ekonomik alanda da sağlanmaya çalışıldığının göstergesidir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

3. Aşağıda cumhuriyet döneminde gerçekleştirilmiş olan devrimler ve ilgili olduğu ilkeler eşleştirilmiştir.

Bu eşleştirmelerden hangisinin doğru olduğu söylenemez?

Devrimler	İlkeler
A) Medeni Kanun'un kabul edilmesi	Halkçılık
B) Halifeliğin kaldırılması	Laiklik
C) Türk Tarih Kurumu'nun kurulması	Milliyetçilik
D) I. Beş Yıllık Sanayi Planı'nın uygulanması	Devletçilik
E) Ölçü ve tartı birimlerinin değiştirilmesi	Cumhuriyetçilik

4. Türkiye Cumhuriyeti'nde,

- herkesin kanun önünde eşit olması,
- sınıfsız bir toplum yapısının amaçlanması,
- sosyal devlet anlayışının güçlendirilmesi,
- bağımsızlık ve özgürlüğe önem verilmesi

anlayışlarından hangilerinin Atatürk'ün halkçılık ilkesi ile doğrudan ilişkili olduğu söylenemez?

- A) Yalnız IV B) I ve III C) II ve IV
D) III ve IV E) II, III ve IV

5. Yeni Türk Devleti'nde hukuk kurallarından dinin etkisinin kaldırıldığı ve Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan herkese aynı yasaların uygulanması amacıyla çalışmaların yapıldığı görülmüştür.

Hukuk alanında gerçekleştirilen bu çalışmaların aşağıdaki Atatürk ilkelerinden hangileriyle ilgili olduğu söylenebilir?

- A) Milliyetçilik - Halkçılık
B) Halkçılık - Devletçilik
C) Laiklik - Halkçılık
D) Devletçilik - Cumhuriyetçilik
E) Laiklik - Devletçilik

6. İş Bankası'nın kurulması
Kabotaj Yasası'nın çıkarılması
Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesi
Hicri takvimin yerine Miladi takvimin kullanılmaya başlanması

yenilikleriyle aşağıdaki Atatürk ilkelerinden hangisi arasında bir ilişki olduğu söylenemez?

- A) Devletçilik B) Laiklik
C) İnkılapçılık D) Cumhuriyetçilik
E) Milliyetçilik

7. Türk İnkılabı'nın en önemli ilkelerinden biri çağdaş bir devlet ve toplum yapısı yaratma çabasıdır. Yozlaşmaya, bağınazlığa, din perdesi altındaki her türlü sömürüye karşıdır.

Demokratik siyasetin gereği durumunda olan yukarıdaki ilkenin aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenebilir?

- A) Devrimcilik
B) Laiklik
C) Milliyetçilik
D) Halkçılık
E) Devletçilik

8. Türkiye Cumhuriyeti'nde toplumsal ayrıcalıklar belirten ünvanların kaldırılması;

- I. Halkçılık
II. Devletçilik
III. Milliyetçilik

ilkelerinden hangileriyle doğrudan ilgilidir?

- A) I ve III
B) Yalnız II
C) I ve II
D) Yalnız I
E) I, II ve III

9. Yeni Türk Devleti'nde Medeni Kanun'un kabul edilmesinin;

- I. Laiklik
II. Milliyetçilik
III. Devletçilik

ilkelerinden hangileriyle ilgili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) I, II ve III

10. Aşağıdakilerden hangisi, halifeliğin kaldırılmasının sonuçları ile ilgili doğru bir anlatım değildir?

- A) Cumhuriyete karşı olanların güç alacakları dayanak ortadan kaldırmıştır.
B) Laik inkılapların yapılması için önemli bir aşama gerçekleştirilmiştir.
C) Ümmetçi toplum anlayışı sona erdirilmiştir.
D) Türk ulusunun iradesi dışındaki bir egemen gücün etkinliğine son verilmiştir.
E) Laik cumhuriyete karşı direnişler son bulmuştur.

11. Atatürk Dönemi'nde gerçekleştirilen inkılaplar ve bu inkılapların ilgili olduğu ilkelere ilişkin;

İnkılap	İlke
I. Medreselerin kapatılması	Laiklik
II. Kabotaj Kanunu'nun kabul edilmesi	Milliyetçilik
III. Soyadı Kanunu'nun kabul edilmesi	Halkçılık

eşleştirmelerinden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve II
D) I, II ve III
E) II ve III

12. Kurtuluş Savaşı boyunca gerçekleştirilmeye çalışılan gelişmelerden biri de egemenliğin millete ait olduğu düşüncesidir.

Aşağıdaki çalışmalardan hangisinin bu doğrultuda yapıldığı ileri sürülemez?

- A) Saltanatın kaldırılması
B) TBMM'nin açılması
C) Kabotaj Kanunu'nun kabul edilmesi
D) Kongrelerin toplanması
E) Mebuslar Meclisi'nin toplanması

13. I. Din ve vicdan hürriyeti sağlanmıştır.
II. Lakap ve ünvanlar kaldırılarak hiçbir gruba ayrıcalık verilmemiştir.
III. Türk tarihinin tüm gerçekliğiyle araştırılması sağlanmıştır.

Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan bu inkılaplar ile ilkelerin ilişkilendirilmesi aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

I.	II.	III.
A) Laiklik	Halkçılık	Milliyetçilik
B) Halkçılık	Cumhuriyetçilik	Laiklik
C) Cumhuriyetçilik	Laiklik	Halkçılık
D) Laiklik	Milliyetçilik	Halkçılık
E) Milliyetçilik	Laiklik	Cumhuriyetçilik

14. Cumhuriyet döneminde,

- I. medreselerin kapatılması,
- II. uluslararası ölçü sistemlerinin kabul edilmesi,
- III. devletin okul, hastane ve köprü yapması

gelişmelerinden hangileri, sosyal devlet düzenine geçiş amacına yöneliktir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

15. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yürürlüğe giren Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun amacına ulaşamaması üzerine ekonomide Devletçilik anlayışı uygulanmaya başlanmıştır.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisinin değişmesi ile ilgili olduğu söylenebilir?

- A) Egemenlik anlayışının
B) Ekonomik kalkınma yönteminin
C) Dış politika esaslarının
D) Bağımsızlık ilkesinin
E) Ulusal değerlere verilen önemin

16. Mustafa Kemal Dönemi'nde yapılan;

- I. Türk Dil Kurumu'nun açılması
- II. Türk Tarih Kurumu'nun açılması
- III. Kabotaj Yasası'nın kabul edilmesi

çalışmalarından hangilerinde milliyetçilik düşüncesi etkili olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

17. I. Kanun önünde eşit olunması
II. Milli gelirin dağılımının adil bir şekilde olması
III. Devlet hizmetlerinin halka eşit olarak ulaştırılması

Yukarıdakilerden hangilerinin Halkçılık ilkesi ile ilgili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

18. Cumhuriyetin ilanından sonra gerçekleşen,

- I. medreselerin kapatılması,
- II. laik hukuk sistemine geçilmesi,
- III. tekke ve zaviyelerin kapatılması

gelişmelerinden hangilerinin, ümmetçi anlayışı ortadan kaldırmaya yönelik olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) I, II ve III E) II ve III

19. • Kalkınmada öncelikli bazı tesislerin özel sermaye tarafından kurulmasının istenmesi
• Halkın elindeki sermayenin yatırımcılığa yönlendirilmek istenmesi

Cumhuriyet dönemindeki bu düşüncelerin öncelikle aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenebilir?

- A) Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarılmasına
B) Serbest piyasa ekonomisinden vazgeçilmesine
C) Devletçilik ilkesinin uygulanmasına
D) Yabancı sermayenin teşvik edilmesine
E) Toprak reformunun yapılmasına

20. 1924 Anayasası'nda, çeşitli tarihlerde yapılan değişiklikler ile resmi din maddesi Anayasa'dan çıkarılmış, kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiş, tek dereceli seçim sistemine geçilmiştir.

Aşağıdaki Atatürk ilkelerinden hangisinin bu değişikliklere yönelik olduğu söylenemez?

- A) Devletçiliğin B) Laikliğin
C) Çağdaşlığın D) Halkçılığın
E) Cumhuriyetçiliğin

21. Kadınlara 1930'da belediye, 1933'te muhtarlık, 1934'te milletvekili seçme ve seçilme hakları tanınmıştır.

Kadınlara tanınan bu siyasal haklar öncelikle aşağıdaki Atatürk ilkelerinden hangisiyle ilgilidir?

- A) Devletçilik B) Milliyetçilik
C) Cumhuriyetçilik D) Halkçılık
E) İnkılapçılık

1. Atatürk "Bizim halkımızın çıkarları birbirinden farklı sınıf halinde değil; aksine varlıkları ve çalışmalarının sonuçları birbirine lazım olan sınıflardan ibarettir. Bu dakikada dinleyenlerim çiftçilerdir, sanatkarlardır, tüccarlardır ve işçilerdir. Bunların hangisi bir diğerine karşı olabilir? Çiftçinin sanatkara, sanatkarın çiftçiye ve çiftçinin tüccara ve bunların hepsine, birbirine ve işçiye muhtaç olduğunu kim inkar edebilir?" demiştir.

Atatürk'ün bu sözlerle aşağıdaki ilkelerden hangisini vurguladığı savunulabilir?

- A) Cumhuriyetçilik B) Halkçılık
C) Laiklik D) Milliyetçilik
E) İnkılapçılık

(2017-LYS)

2. 29 Ekim 1933'te Ankara'da okuduğu 10. Yıl Nutku'nda "Az zamanda çok ve büyük işler yaptık." diyen Atatürk, bu işlerin "en büyüğü" olarak aşağıdakilerden hangisini göstermiştir?

- A) Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasını
B) Lozan Antlaşması'nın imzalanmasını
C) Harf İnkılabı'nın yapılmasını
D) Medeni Kanun'un çıkarılmasını
E) Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasını

(2016-LYS)

3. Kadınlara oy kullanma hakkı İngiltere'de 1928, Fransa'da 1944, İsviçre'de 1969 yılında verilmiş; Türk kadını ise 1934 yılından itibaren milletvekili seçme ve seçilme hakkını elde etmiştir.

Bu bilgilere göre, aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Kadınlara siyasi hakların XIX. yüzyıldan itibaren verilmeye başlandığına
B) Türkiye'de Medeni Kanun'un kabul edilmesiyle kadınlara erkek arasında tam bir eşitliğin sağlandığına
C) Türkiye Cumhuriyeti'nin kadınlara parlamentoya girme hakkını birçok Avrupa ülkesinden önce tanıdığına
D) Avrupa'da kadınlara yönelik hakların İkinci Dünya Savaşı sonrasında verilmeye başlandığına
E) Toplam nüfus içinde erkek oranının Avrupa'da yüksek olduğuna

(2014-LYS)

4. Aşağıda Atatürk'ün sözleri ve bu sözlerle dayanarak ulaşılabilecek Atatürk ilkeleri eşleştirilmiştir.

Bu eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) "Samimi ve meşru olmak şartıyla her fikre hürmet ederiz. Her kanaat bizce muhtemeldir." – Halkçılık
B) "Güzel dilimizi ifade etmek için yeni Türk harflerini kabul ediyoruz." – İnkılapçılık
C) "Milletin saltanat ve hakimiyet makamı yalnız ve ancak TBMM'dir." – Cumhuriyetçilik
D) "Büyük devletler kuran atalarımız, büyük ve kapsamlı uyarılıklara sahip olmuşlardır. Bunu incelemek, Türklüğe ve dünyaya bildirmek bizler için bir borçtur." – Milliyetçilik
E) "Din bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz." – Laiklik

(2013-LYS)

5. Yeni Türk Devleti'nde; Türk milleti aleyhindeki görüşlere cevap vermek, milli bilinç ve kültürü geliştirmek, gerekli çalışma plan ve programları yaparak ortak bir geçmiş bilinci oluşturmak amacıyla gerçekleştirilen düzenleme aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilmesi
B) Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması
C) Harf İnkılabının yapılması
D) Türk Tarih Kurumunun kurulması
E) Maarif Teşkilatı Kanunu'nun çıkarılması

(2013-LYS)

6. Aşağıdakilerden hangisi 1923'te İzmir'de toplanan I. Türkiye İktisat Kongresi kararlarından biri değildir?

- A) Üreticinin korunup ihracatın özendirilmesi
B) Yerli üretimin teşvik edilmesi
C) Lüks ithalatın kısıtlanması
D) Tekelciliğin önüne geçilmesi
E) Ağnam vergisinin kaldırılması

(2013-LYS)

TARİH

ÇKS - AYT

6. FASİKÜL

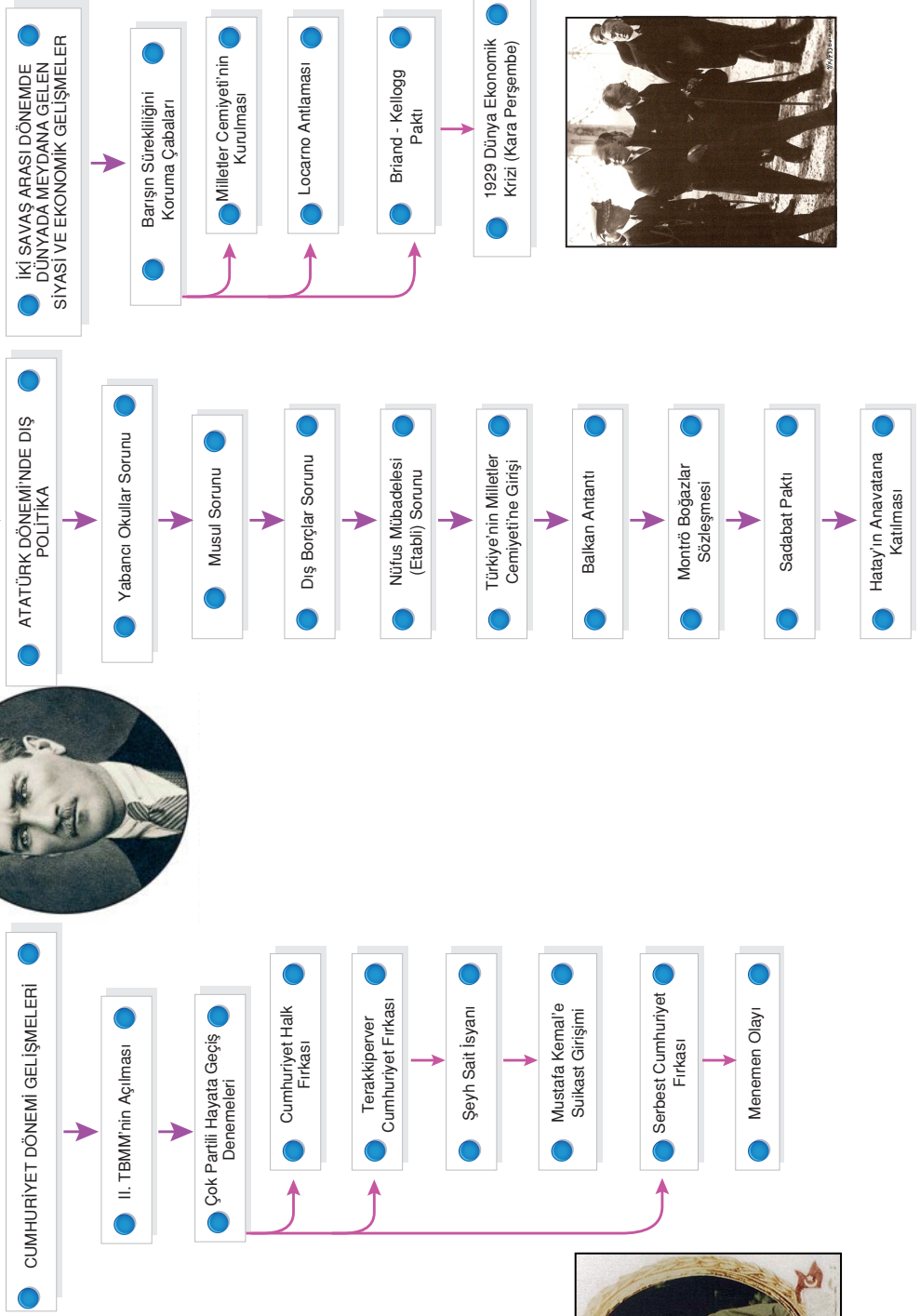
İKİ SAVAŞ ARASINDAKİ DÖNEMDE TÜRKİYE VE DÜNYA

- **CUMHURİYET DÖNEMİ GELİŞMELERİ**
 - Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri
 - Şeyh Said İsyanı
 - Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi
 - Menemen Olayı
- **ATATÜRK DÖNEMİ'NDE DIŞ POLİTİKA**
 - Yabancı Okullar, Dış Borçlar, Musul ve Nüfus Mübadelesi (Etabli) Sorunu
 - Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Girişi
 - Balkan Antantı ve Sadabat Paktı
 - Montrö Boğazlar Sözleşmesi
 - Hatay Sorunu
- **İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE DÜNYADA MEYDANA GELEN SİYASİ VE EKONOMİK GELİŞMELER**

AKILLI HARİTAM

İKİ SAVAŞ ARASINDAKİ DÖNEMDE TÜRKİYE VE DÜNYA

İKİ SAVAŞ ARASINDAKİ DÖNEMDE TÜRKİYE VE DÜNYA

CUMHURİYET DÖNEMİ GELİŞMELERİ

II. TBMM'İN AÇILMASI (11 Ağustos 1923)

- 23 Nisan 1920'de açılan ve düşmanı yurttan kovarak milli bağımsızlığı sağlayan I. TBMM çok güç şartlarda görev yaptığı için oldukça yıpranmıştı. Bu nedenle Anayasaya göre seçimlerin yenilenmesi gerekiyordu.
- Vatanın bütünlüğünü ve kurtuluşunu tek amaç olarak gören I. TBMM üyeleri arasında barış dönemine girilmesiyle birlikte siyasi, politik ve kültürel gruplaşmalar ve görüş ayrılıkları başlamıştı. Bu da "Meclis Hükümeti Sistemi"ni işlemez hale getiriyordu. Yeni devletin temel düzenini sağlayacak inkılapları (devrimleri) gerçekleştirecek yeni kadrolara ihtiyaç vardı.
- 1 Nisan 1923'te TBMM'nin yenilenmesi kararı alınmış ve Mustafa Kemal idealistleri etrafında toplayarak 9 Ağustos 1923'te yeni devletin ilk siyasi partisi olan **Halk Partisi**'ni kurmuştur.
- Yapılan seçimlerden sonra II. TBMM, 11 Ağustos 1923'te göreve başlamıştır. Önemli inkılap yasalarını bu meclis çıkartmıştır. Bu nedenle II. TBMM'ye **inkılap meclisi** denir. II. TBMM 1 Ekim 1927'ye kadar görevine devam etmiştir.
- II. TBMM ilk iş olarak, Lozan Antlaşması'nı onaylamıştır (24 Ağustos 1923). İstanbul, İtilaf devletleri tarafından boşaltıldıktan sonra başlayan devlet merkezi tartışmalarını çözümlmek için Ankara'yı başkent ilan etmiştir (13 Ekim 1923).

II. TBMM

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ

- Çok partili hayat, demokrasinin ve cumhuriyet yönetiminin vazgeçilmez bir unsurudur.
- Değişik siyasi görüşleri savunan insanların biraraya gelerek oluşturdukları siyasi partilerin kurulması için Mustafa Kemal büyük bir istek ve gayret göstermiştir.

Cumhuriyet Halk Fırkası (9 Ağustos 1923)

- Mustafa Kemal'in isteği ile I. TBMM'deki Müdafaa-i Hukuk Grubu, II. TBMM'nin seçimlerinden önce 9 Ağustos 1923'te **Halk Fırkası** adını alarak partileşmiştir. Cumhuriyet ilan edilince partinin adı **Cumhuriyet Halk Fırkası** olmuştur.
- Yeni Türk Devleti'nin ilk siyasi partisidir. Yapılacak devrim hareketleri ve Atatürk İlkeleri bu partinin tüzüğünde yer almıştır.
- Ekonomide devletçilik ilkesini benimsemiştir.
- Mustafa Kemal'in başkanlığında yönetilen parti, belli bir sınıf veya zümrenin partisi olmayı reddetmiş ve tüm halka hitap etmiştir.
- Bu parti Türkiye'nin en uzun ömürlü partisi olmuştur.

NOT

Mustafa Kemal 1927'de Cumhuriyet Halk Fırkası'nın ikinci kongresinde Nutuk adlı eserini 6 günde okumuştur. Nutuk, 1919 - 1927 yılları arasındaki olayları kapsamaktadır.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (17 Kasım 1924)

- Uygarılıkta geri kalmış bir toplumu, çağdaş bir düzeye getirmeyi amaçlayan devrim hareketleri bazı çevreler tarafından tepki ile karşılanmıştır.
- Halk Fırkası içindeki veya dışındaki bazı güçler birleşerek yeni bir parti kurmuşlardır.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci siyasi partisi olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası; cumhuriyetçi, liberal ve demokrasi yanlısı olduğunu belirtmekteydi.
- İttihatçılar, saltanat ve hilafet yanlıları tarafından desteklenmiştir.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk muhalefet partisi olan bu partinin kurucuları; Kazım Karabekir Paşa (Parti başkanı), Dr. Adnan Adıvar, Rauf (Orbay), Ali Fuat (Cebesoy), Refet Bele'dir.
- "Parti, dini inançlara saygılıdır." parolasını kullandığı için inkılaplara karşı tavır alan tutucu kesim, bu parti etrafında toplanmaya başlamıştır. Çünkü bu kesim Terakkiperver Cumhuriyet Partisi'ni, saltanatı geri getirecek bir araç olarak görmüşlerdir.
- Parti üyelerinin meclisteki davranışları, yeniliklere karşı olanları cesaretlendirmiş ve birçok karışıklığın çıkmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler üzerine 13 Şubat 1925'te **Şeyh Said Ayaklanması** çıkmıştır.
- Bu ayaklanmayı bastırmak için çıkarılan **Takrir-i Sükun Yasası**'na dayanılarak parti kapatılmıştır (5 Haziran 1925).

**Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurucuları
(Kazım Karabekir, Refet Bey, Adnan Bey, Rauf Bey, Ali Fuat Bey)**

Şeyh Said Ayaklanması (13 Şubat 1925)**Nedenleri**

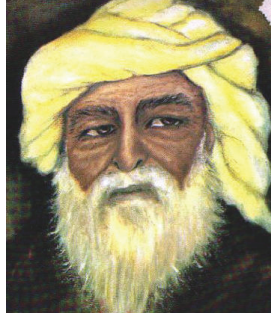
- * Musul'u Türkiye Cumhuriyeti'ne bırakmak istemeyen İngiltere'nin Doğu'da bir tampon devlet kurma çalışmalarına girmesi
- * Laiklikle ilgili yapılan inkılaplara tavır koyan tutucu kesimin laik Cumhuriyet ve onun ilkelerine karşı kışkırtılması.
- Urfa'nın Piran İlçesi'nde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın üyelerinden olan Şeyh Said ve adamları büyük bir ayaklanma başlatmış ve "Dine daha fazla saygı gösterilmelidir." parolası ile bu isyanı tüm Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne yaymışlardır.
- Gelişmeler üzerine Fethi Okyar Hükümeti istifa etmiştir. Yeni kurulan İsmet Paşa Hükümeti ayaklanmaya karşı çok sert önlemler almıştır.

Bu önlemler;

- * Güneydoğu Anadolu'da seferberlik ilan edilmiştir.
- * Takrir-i Sükun Kanunu çıkarılmıştır.
- * Bu isyanla ilgisi görülen Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatılmıştır.
- * İstiklal Mahkemeleri kurulmuştur.

Sonuçları

- * Laik düzeni yıkmak isteyen ilk büyük ayaklanma bastırılmıştır.
- * Bu ayaklanma çok partili hayat denemelerini başarısız kıldığı gibi Musul'un kaybedilmesine de neden olmuştur.

Şeyh Sait

NOT

Takrir-i Sükun Kanunu, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın ve Şeyh Sait Ayaklanması'nın yarattığı tehlikeleri ve olağanüstü şartların ortaya koyduğu engelleri önlemek amacıyla 4 Mart 1925'te çıkarılmıştır. İki yıl için çıkarılmış, daha sonra iki yıl daha uzatılmıştır. Bu dört yıllık döneme (1925 – 1929) Takrir-i Sükun Dönemi adı verilir.

NOT

Şeyh Sait Ayaklanması, Türkiye Cumhuriyeti'ne ve laik inkılaplara karşı ilk tepki ve ilk karşı devrimci harekettir.

Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi (16 Haziran 1926)

- Laiklik doğrultusunda yapılan inkılaplara karşı tavır koyanlarla eski İttihat ve Terakki Partisi yanlıları tarafından düzenlenmiştir.
- Mustafa Kemal'in İzmir'e bir gün geç gitmesi üzerine vicdanı ile başbaşa kalan suikastçiler korkarak kendi kendilerini ihbar etmişler ve yakalanarak İstiklal Mahkemeleri'nde yargılanmışlardır. Böylece bu girişim başarısızlıkla sonuçlanmıştır.
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası yöneticileri de bu olayla ilgili görülerek yargılanmış; fakat delil yetersizliğinden serbest bırakılmışlardır.

Serbest Cumhuriyet Fırkası (12 Ağustos 1930)

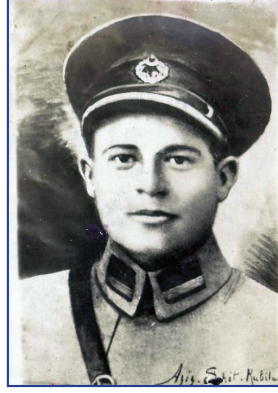
- 1929 -1930 yılları arasındaki dünya ekonomik bunalımı Türkiye'yi de olumsuz etkilemiştir.
- Mustafa Kemal daha demokratik bir ortam oluşturabilmek için yeni bir parti kurdu ve halkın görüşlerini meclise daha çok yansıtmak istemiştir. Çünkü mecliste tek partinin bulunması hükümetin denetlenmesini engelliyor, iktidara karşı eleştiri yapılamıyordu. Yeni parti ile bu sıkıntıların önlenmesi düşünülmüştür.
- Bu partiyi Mustafa Kemal'in isteği üzerine **Fethi Okyar** kurmuştur.
- Cumhuriyet yönetimine ve inkılaplara bağlı olarak kurulan bu parti, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci muhalefet ve üçüncü siyasal partisidir (12 Ağustos 1930).
- Devletçilik ilkesi yerine **liberal ekonomiyi** benimseyen bu parti zamanla inkılaplara karşı olanların eline geçmiştir. Bunun üzerine Fethi Bey ve arkadaşları kendi kurdukları partiyi kapatmak zorunda kalmışlardır (18 Aralık 1930).

Menemen Olayı (23 Aralık 1930)

- Serbest Cumhuriyet Fırkası içinde örgütlenenlerin bir kesim, Menemen'de Derviş Mehmet öncülüğünde ayaklanmışlar ve olayı bastırmaya çalışan öğretmen subay **Kubilay**'ı öldürmüşlerdir. Ayaklanmanın amacı, laik cumhuriyet yönetimini yıkmaktır.
- Menemen'deki isyan, Türk askerleri tarafından bastırılmış, suçlular askeri mahkemelerde yargılanmışlar ve cezalandırılmışlardır.

NOT

Bu olay ülkede demokrasi için elverişli ortamın henüz oluşmadığını ortaya koymuştur. Bundan dolayı ve araya II. Dünya Savaşı'nın girmesi nedeni ile 1946 yılına kadar yeni bir partinin kurulmasına izin verilmemiştir.

Şehit Asteğmen Kubilay

NOT

Kubilay Olayı'ndan sonra çok partili sistemin gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı anlaşıldığından demokratik sisteme geçiş Mustafa Kemal tarafından ileri bir tarihe ertelendi. Demokratik düzen ancak 1946 yılında Demokrat Parti'nin kurulmasıyla gerçekleşti.

Etkinlik

4

Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk muhalefet partisi Fırkası'dır.
2. Serbest Cumhuriyet Fırkası, Mustafa Kemal'in isteği üzerine yakın arkadaşı tarafından kurulmuştur.
3. İngiltere, Musul'u elinden çıkarmamak için Ayaklanması'nı desteklemiştir.
4. Kanunu, rejimi ve inkılapları korumak amacıyla çıkartılmıştır.
5. TBMM, Şeyh Sait İsyanı'nın çıkmasında etkili olduğu için Fırkası'nı kapatmıştır.
6. Laikliğe karşı en sert tepki Olayı'dır.
7. Şeyh Sait İsyanı nedeniyle kaybedilmiştir.
8. İstiklal Mahkemelerinin görev yaptığı son gelişmedir.

İKİ SAVAŞ ARASINDAKİ DÖNEMDE TÜRKİYE VE DÜNYA

ATATÜRK DÖNEMİ'NDE DIŞ POLİTİKA

- Türkiye'nin 1923 - 1938 yılları arasında izlediği dış politika, Lozan'da çözümlenemeyen meselelerin çözüme kavuşturulması yönünde olmuştur.
- Mustafa Kemal dış politikada iki temel esas belirlemiş ve bunlardan taviz vermemiştir. Bu esaslar;
- * Türkiye'nin siyasi bağımsızlığını korumak
- * Devletler arasındaki anlaşmazlıkları barış yolu ile çözmek
- Bu nedenle dış politikada; "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi ile hareket edilmiştir.

NOT

"Bağımsızlık ve devletlerin eşitliği" ilkesine saygılı olmayan, Türk bağımsızlığını tanımayan ve topraklarını ele geçirmek isteyen güçlere karşı ise "güçlenerek caydırma" siyaseti izlenmiştir.

- Lozan Antlaşması'ndan Atatürk'ün ölümüne kadar geçen zaman içinde, Türk dış siyasetinin geçirdiği aşağıdaki gelişmeler, barış ilkesinin nasıl uygulandığının birer önemli kanıtıdır.

A. YABANCI OKULLAR SORUNU (1925)

- Lozan Barış Antlaşması'nda yabancı okullar Türk kanunlarına göre yönetilecek kararı alınmıştı. Fakat Türkiye bu kararı uygulamaya kalkınca bazı devletlerin tepkisi ile karşılaşmıştır.
- 1924 yılında yabancı okullarda dini ayin yapılması için oluşturulan salonlar kapatılarak, öğretmenlerin dini kıyafet giymesi yasaklandı. Daha sonra da bu okullarda Türkçe, Tarih ve Coğrafya derslerinin Türkçe okutulmasına ve Türk öğretmenlerin bu derslere girmesine, yine bu okulların Türk müfettişlerince denetlenmesine karar verilmiştir.
- Papalık ve bazı Avrupa devletleri özellikle Fransa buna karşı çıkmış, Türkiye ise bu meseleyi kendi iç sorunu olarak değerlendirmiş ve yabancı devletlerin bu konulara karışmasını reddetmiştir. Bu devletler, Türkiye'nin isteğini kabul etmek zorunda kalmışlar ve sorun çözümlenmiştir.

NOT

Türk hükümeti, yabancı okullar sorununu iç sorun sayarak görüşme konusu yapmamıştır.

NOT

Atatürk, gerek Milli Mücadele süresince Batılı devletlerle yapılan görüşmelerde, gerekse Lozan Barış Görüşmeleri sonrasında bağımsızlık ilkesine gölge düşürebilecek tutum ve davranışlardan özenle uzak durmuştur.

B. MUSUL (IRAK SINIRI) SORUNU (5 HAZİRAN 1926)

- Musul, Misak-ı Milli sınırları içerisinde olmasına rağmen, Lozan Barış Antlaşması ile bu konuya bir çözüm getirilememiştir. Fakat sorunun Türkiye ile İngiltere arasında yapılacak olan ikili görüşmeler ile çözümlenmesi kararlaştırılmıştır.
- İstanbul'da yapılan Haliç Konferansı (1924) ile İngiltere ve Türkiye arasında bu konu görüşülmüş, İngiltere zengin petrol yataklarına sahip bu bölgedeki çıkarlarını korumak için Musul'un Irak'a ait olduğunu savunmuştur. Bu nedenle konferans başarısızlıkla sonuçlanmıştır.
- Türkiye'nin askeri bir hareket düzenleyerek bölgeyi ele geçirmesini önlemek isteyen İngilizlerin kışkırtmasıyla Şeyh Sait İsyanı çıkmıştır. Bu olay Türkiye'nin bölgedeki haklarından bir süre için vazgeçmesine neden olmuştur.
- Türkiye'nin tüm çabalarına rağmen, Milletler Cemiyeti ve Lahey Adalet Divanı'na götürülen Musul sorunu çözümlenmemiştir.
- Bütün bu nedenlerden dolayı, Türkiye 1926'da İngiltere ile Ankara Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır.

Ankara Antlaşması (5 Haziran 1926)

- * Musul, Irak sınırları içerisinde kalacak, buna karşılık Irak; elde ettiği petrolün % 10'unu 25 yıl süreyle Türkiye'ye verecekti.
- * Bugünkü Türkiye-Irak sınırı çizilmiştir.

NOT

Şeyh Sait Ayaklanması nedeniyle Musul üzerine gerekli askeri harekât yapılamamış ve 1926 Ankara Antlaşması ile Musul, Irak'a bırakılmıştır.

C. DIŞ BORÇLAR SORUNU (18 HAZİRAN 1928)

- Lozan Antlaşması'nda Osmanlı Devleti'ne ait dış borçların tasviyesi, alacaklı devletlerle Osmanlı Devleti'nden ayrılan devletler arasında görüşülmüş ve bir ödeme planı belirlenmiştir. Ancak bu planın uygulanması sırasında sorunlar yaşanmış; Türkiye, en çok Fransa ile borçlar konusunda anlaşmazlığa düşmüştür.
- 18 Haziran 1928 tarihinde Fransa ile borçların ödenmesi konusunda yeniden görüşülmüş ve anlaşmaya varılmış, borçların ödeme şekli ve miktarı belirlenmiştir. Borç ödemesi ancak 1954'te bitmiştir.

D. NÜFUS MÜBADELESİ (ETABLİ) SORUNU (10 HAZİRAN 1930)

- Lozan Barış Antlaşması'na göre Türkiye'deki Rumlarla, Yunanistan'daki Türkler karşılıklı olarak yer değiştireceklerdi. Fakat Batı Trakya'daki Türkler ile İstanbul'daki Rumlar bu değişimin dışında tutulacaktı.
- Antlaşmanın uygulama aşamasında Yunanistan, İstanbul'da daha fazla Rum bırakmak istemiş, Türkiye ise bu isteğe karşı çıkmıştır. Bu nedenle çıkan anlaşmazlıklar, 10 Haziran 1930'da Yunan Başbakanı Venizelos'un Türkiye'yi ilk kez ziyaret etmesiyle çözümlenmiştir.
- Bu ziyaret ile Türk-Yunan ilişkileri düzelmiş, 1934'te Balkan Antantı'nın imzalanmasına zemin hazırlamıştır. İki ülke arasında dostluk ve yakınlaşma 1954'te başgösteren Kıbrıs sorununa kadar devam etmiştir.

NOT

1930 Antlaşması, Türk - Yunan ilişkilerinde yeni bir dönemi başlattı. Türk Hükümetinin daveti üzerine Venizelos, 29 Ekim 1930 tarihinde Türkiye'yi ve Başbakan İsmet İnönü de Ekim 1931'de Yunanistan'ı ziyaret etti.

Atatürk ve Venizelos

Etkinlik 5

Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Türkiye'nin Musul'u geri almaya çalışması karşısında İngiltere Ayaklanması'nı desteklemiş ve iç sorunlarla uğraşmak zorunda kalan Türkiye Antlaşması ile Musul'u kaybetmiştir.
2. Musul, Misak-ı Milli sınırları içinde sayıldığı halde sonradan, kararıyla İngiliz mandası altındaki Irak'a bırakılmıştır.
3. Türkiye sorununu iç sorun sayarak uluslararası düzeyde görüşmeyi reddetmiştir.
4. Türkiye dış borçlar sorununu özellikle ile yaşamıştır.
5. Türkiye'nin Yunanistan'la yaşadığı sorununun çözümlenmesi ve iki ülke arasında gelişen iyi ilişkiler Balkan Antantı'nın kurulmasına ortam hazırlamıştır.

E. TÜRKİYE'NİN MİLLETLER CEMİYETİ'NE GİRİŞİ (18 TEMMUZ 1932)

- Milletler Cemiyeti, 1918'de ABD Başkanı Wilson'un ilkeleri doğrultusunda kurulmuştur.
- Bu cemiyetin temel amacı, uluslararası anlaşmazlıkları barışçı yollarla çözümlenmek ve böylece dünya barışını korumaya çalışmaktır. Ancak bir süre sonra bu cemiyet, büyük devletlerin çıkarına hizmet etmeye başlamıştır.
- Türkiye, dünya barışına yaptığı katkılar nedeniyle Milletler Cemiyeti'ne girmeye çağırılmıştır. Türkiye bu cemiyetin işlemedeki aksaklıkları bilmekle beraber; dünya siyasetiyle bütünleşmek, "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" ilkesi ile dünya barışının korunması için beslediği iyi niyeti göstermek amacıyla yapılan çağırışı kabul ederek 18 Temmuz 1932'de Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

Milletler Cemiyeti Toplantısı

NOT**Yeni Türk Devleti'nin;**

- "Yurtta ve dünyada barış" ilkesini benimsemesi,
 - Stratejik öneminin olması,
 - Cemiyet üyesi devletlerin Alman ve İtalyan yayılcılığına karşı Türkiye'yi yanlarına alma düşüncesi,
- Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne çağırılmasında etkili olmuştur.**

F. BALKAN ANTANTI (9 ŞUBAT 1934)

- Faşist İtalya ve Nazi Almanyası'nın saldırgan ve istilacı politikalarına karşı bir önlem almak üzere; **Türkiye'nin** öncülüğünde **Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya** arasında kurulmuştur.
- Balkan Antantı'nın amacı, taraf devletler arasında karşılıklı olarak sınırlarının güvenlik altına alınmasıdır. Böylece Balkanlara karşı beliren tehditleri önlemek, komşular arasında dostluk kurmak ve güç birliği sağlanmak istenmiştir.
- Bir süre sonra Almanya ve İtalya'nın baskılarına dayanamayan Yugoslavya, Bulgaristan ile 1937'de antlaşma yaparak antantın ilkelerine ters düşmüştür.
- 1940 yılında son kez toplanan bu antant, II. Dünya Savaşı'nın Balkanları da içine alması nedeniyle bir daha toplanamamıştır.

NOT

Balkan Antantı ile Türkiye batı sınırlarını güvence altına almıştır. Tarihte ilk kez bu dört Balkan devleti Atatürk öncülüğünde bir araya gelmiştir.

İKİ SAVAŞ ARASINDAKİ DÖNEMDE TÜRKİYE VE DÜNYA

G. MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ (20 Temmuz 1936)

Nedenleri

- * Lozan Antlaşması'na göre silahsız tutulan Boğazların savunmasız durumda olması ve yeni bir dünya savaşı tehlikesinin belirmesi
- * Milletler Cemiyeti'nin verdiği garantinin yetersiz kalması
- * İtalya'nın ve Almanya'nın saldırgan politika izlemeleri
- II. Dünya Savaşı'nın yaklaşması üzerine, Boğazların savunması zorunlu hale gelmiş ve Türkiye, Milletler Cemiyeti'nden Boğazlar statüsünün yeniden belirlenmesini istemiştir.
- Türkiye'nin haklı istekleri üzerine bir konferans toplanmış ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi imzalanmıştır. (20 Temmuz 1936)

Kararları

- * Türkiye, Boğazlarda asker bulundurabilecek ve Boğazları dilediği gibi silahlandırabilecek
- * Boğazlar Komisyonu kaldırılarak tüm yetkileri Türkiye'ye verilecek
- * Ticaret gemileri Boğazlardan serbestçe geçebilecek
- * Savaş gemilerinin Boğazlardan geçişi bazı şartlara tabi olacak
- * Karadeniz'e kıyısı olmayan devletlerin bu denizdeki savaş gemileri sınırlandırılacak

Önemi

- Boğazlarda kesin denetim sağlanmış ve bu konuda Lozan Antlaşması'nın Türk egemenliğini kısıtlayıcı hükümleri ortadan kaldırılarak Boğazlar sorunu Misak-ı Milli doğrultusunda çözümlenmiştir.
- Bu sözleşme ile Türkiye'nin uluslararası politikada önemi artmıştır.
- Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki güvenliği ve durumu güçlendirilmiştir.
- Türk-Sovyet ilişkileri bozulmuş, bunun sonucu olarak da Türk-İngiliz yakınlaşması başlamıştır.

Montrö Görüşmelerinde delegeler toplantı sırasında (1936)

H. SADABAT PAKTI (8 TEMMUZ 1937)

- 1935'te İtalya'nın Habeşistan'a saldırması, Doğu Akdeniz'de ve Ortadoğu'da güvenliği tehlikeye düşürmüştür.
- Doğu Akdeniz için "Bizim Deniz" terimini kullanan İtalya ve lideri Mussolini Türkiye'yi ve Ortadoğu ülkelerini tehdit etmeye başlamıştır.
- Bu nedenlerden dolayı **Türkiye**, doğusunda bir güvenlik alanı oluşturmak için **İran, Irak ve Afganistan** ile Sadabat Paktı'nı imzalamıştır. Bu pakt ile bölgede barış ve güven sağlanmış, ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra pakt ortadan kalkmıştır.

NOT

Türkiye Balkan Antantı ile batı sınırlarını, Sadabat Pakti ile doğu sınırlarını güvence altına almıştır.

I. HATAY SORUNU

- Fransa ile 20 Ekim 1921'de imzalanan Ankara Antlaşması ile Hatay, Türkiye'nin sınırları dışında kalmış ve Lozan'da aynı statü kabul edilmiştir. 1936'da Fransa mandasından kurtulan Suriye'nin bağımsızlığını ilan etmesiyle Hatay sorunu yeniden ortaya çıkmıştır.
- Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne başvurusuyla, Hatay'da halk oylamasına karar verilmiştir. Atatürk'ün çabaları sonucunda yapılan halk oylaması ile bağımsız bir Hatay Devleti kurulmuştur. (2 Eylül 1938)
- 23 Haziran 1939'da Hatay parlamentosu, oy birliği ile Türkiye'ye katılma kararı almıştır.

NOT

Atatürk'ün üzerinde yoğun çalışma yaptığı ve sonucunu göremediği tek dış politika olayı Hatay'ın Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmasıdır.

Etkinlik 6

Aşağıda Atatürk Dönemi Türk dış politikasında yaşanan bazı gelişmeler ile, onlara ait açıklamalar verilmiştir. Açıklamaların önündeki harfi, ilgili olduğu kutunun içine yazarak doğru eşleştirmeyi yapınız.

Açıklamalar

- Türkiye, II. Dünya Savaşı öncesinde Batı sınırını güvenlik altına almıştır.
- Boğazlar üzerinde kesin Türk egemenliği sağlanmıştır.
- Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında imzalanmış ve Türkiye Doğu sınırını güvence altına almıştır.
- Atatürk'ün sağlığında büyük emek verdiği ama sonucunu göremediği gelişmedir.
- Türkiye, dünyaya barışçı bir devlet olduğunu göstermek amacıyla, davet üzerine katılmıştır.

Montrö Sözleşmesi

Balkan Antantı

Sadabat Pakti

Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Girişi

Hatay Sorunu

NOT

Atatürk'ün ölümü üzerine 11 Kasım 1938 tarihinde toplanan TBMM, Atatürk'ün yakın silah arkadaşı olan İsmet İnönü'yü Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci cumhurbaşkanı olarak seçti.

B. İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE DÜNYADA MEYDANA GELEN SİYASİ VE EKONOMİK GELİŞMELER

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da özellikle Fransa ile Almanya arasında çeşitli gelişmeler yaşanmıştır. Fransa ile Almanya 1925'te imzaladıkları **Locarno Antlaşması** ile karşılıklı güven anlayışını geliştirmiştir. Bu antlaşmaya İngiltere, Belçika ve İtalya da katılmış ve Avrupa'da devletler bazı sınırlarına teminat vermiştir. (Ancak Almanya yalnızca Batı sınırları için teminat vermiş, Doğu için vermemiştir.) Locarno Antlaşması'ndan sonra Almanya yeniden uluslararası işbirliğine girmiş, hatta 1926'da Milletler Cemiyeti'ne alınmıştır. Ancak bu antlaşmalar, Versay Antlaşması'nı zayıflatan süreci de başlatmıştır. Bu dönemde barışın devamı için gerekli temellerin atılması, yani silahlı savaşın çabaları önem kazanmıştır. Dünya bu şekilde devamlı bir barış için çabalarırken (Washington Deniz Silahlı Savaşları Konferansı, Londra Deniz Silahlı Savaşları Konferansı, **Kellogg Paketi**, Kara Silahlı Savaşları meselesi gibi) I. Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkım, tazminat, üretim azalması gibi etkenlerle 1929'dan itibaren ABD'de New York borsasının çökmesiyle patlak veren dünya ekonomik bunalımının (Kara Perşembe) etkileri dalga dalga dünyanın her köşesine ulaşmıştır. Bu da dünyanın siyasal atmosferini etkilemiş ve siyasal çatışmalar peş peşe patlak vermiştir.

Bunlardan başlıcaları şunlardır:

- Japonya'nın Mançurya'ya saldırması (19 Eylül 1931)
- Almanya'da Nazi Partisi'nin iktidara gelmesi (30 Ocak 1933)
- Almanya'nın Avusturya'yı ilhak girişimi (1934)
- Almanya'nın Versay Antlaşması'nın kayıplarından kurtulması ve silahlanmaya başlaması (1934)
- İtalya'nın Habeşistan'ı işgali (1935)
- Almanya'nın Ren bölgesine askerlerini göndermesi (1936)
- Almanya ile İtalya arasında Berlin - Roma Mihver'i'nin oluşturulması (1936). Buna Berlin - Tokyo Mihver'i'nin (Rusya'ya karşı) eklenmesi (Anti - Komintern Pakt)
- İspanya'da iç savaş çıkması (Milliyetçilerle - cumhuriyetçiler arasında)
- Japonya'nın Çin'i istilaya girişmesi (1937)
- Çekoslovakya'nın parçalanması ve Almanya'nın Çekoslovakya'yı ele geçirmesi (1939)

Bu sorun ve gelişmelerle dünya yeniden bir savaşa doğru hızla ilerlemiştir.

NOT

I. Dünya Savaşı'ndan sonra totaliter rejimlerin kurulduğu ülkeler İspanya (Franco liderliğinde), Almanya (Hitler liderliğinde), İtalya (Mussolini liderliğinde)'dir.

Etkinlik 7

Aşağıdaki açıklamaları okuyup yanlarına "D" veya "Y" yazarak doğru ya da yanlış olduğunu belirtiniz. Verilen bilgiler yanlışsa altındaki boşluğa doğrusunu yazınız.

1. Atatürk döneminde, özellikle Lozan Antlaşması'ndan arta kalan sorunların çözümü ile ilgilenilmiştir.

.....

2. Türkiye, Menemen Olayı nedeniyle Musul'u kaybetmiştir.

.....

3. Yabancı okullar ve dış borçlar sorunu özellikle Türkiye ile İngiltere arasında yaşanmıştır.

.....

4. Türkiye, Atatürk döneminde "Yurtta ve Dünyada Barış" ilkesi doğrultusunda Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

.....

5. Nüfus mübadelesi sorunu, Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanmıştır.

.....

6. Suriye, Türkiye ile yaşadığı Hatay sorunu nedeniyle Balkan Antantı'na katılmamıştır.

.....

7. Almanya ve İtalya'nın izlediği yayılcı politikalar, II. Dünya Savaşı öncesinde Boğazlar sorununun Türkiye lehine çözümlenmesinde etkili olmuştur.

.....

8. Türkiye, Sadabat Paktı ile Batı, Balkan Antantı ile Doğu sınırlarını güvence altına almıştır.

.....

9. Hatay'da nüfus çoğunluğunun Türklerde olması, Hatay'ın anavatana katılmasını kolaylaştırmıştır.

.....

10. Locarno Antlaşması ve Briand - Kellogg Paktı, iki savaş arası dönemde barışın sürekliliğini sağlamaya yönelik gelişmeler arasında yer almaktadır.

.....

1. Atatürk; Dış politika bir toplumun iç yapısı ile sıkı biçimde ilgilidir. Çünkü iç yapıya dayanmayan dış politikalar sürekli tutsak kalırlar. Bir toplumun iç yapısı ne kadar güçlü ve sağlam olursa, dış politikası da o oranda sağlam ve dayanıklı olur." demiştir.

Buna göre;

- I. Milli Mücadele döneminde dış düşmana yönelmeden önce ayaklamaların bastırılmasına öncelik verilmesi
- II. Cumhuriyet döneminde gerçekleşen Şeyh Said İsyanı'ndan dolayı Musul'un kaybedilmesi
- III. Milli kuvvetlerin birleştirilmesi ve Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması

gelişmelerinden hangileri iç politika ile dış politika arasındaki ilişkiyi gösterir?

- A) I ve III B) Yalnız II C) I, II ve III
D) II ve III E) Yalnız III

2. Cumhuriyeti ve rejimi tehlikelerden korumak amacıyla çıkarılan "Takrir-i Sükun Yasası" Yeni Türk Devleti'nde;

- I. İnkılapların yapılması
- II. Çok partili demokrasiye geçilmesi
- III. Dış ilişkilerin canlanması

durumlarından hangilerinin gerçekleştirilmesine ortam hazırlamıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

3. Türkiye'nin, jeopolitik ve stratejik konumu nedeniyle karşılaştığı en önemli sorun aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilimsel ve teknolojik atılımlara yeterince yer verememesi
- B) Sürekli bir tehdit altında kalması
- C) Eğitim ve kültürel hayatında eksiklikler görülmesi
- D) Ekonomik sıkıntılar yaşaması
- E) Çevre ve iklim şartlarının değişmesi

4. Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin bazı maddeleri şunlardır:

- I. Boğazlar komisyonu kaldırılarak bu komisyonun görevi Türk Devleti'ne verilecek
- II. Türkiye, boğazların her iki yakasında asker ve silah bulundurabilecek
- III. Yabancı ticaret gemilerinin boğazlardan geçişi serbest bırakılacak

Bu koşullardan hangileri, Türkiye'yi askeri ve stratejik açıdan önemli ve güçlü hale getirmiştir?

- A) I ve III B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

5. Atatürk döneminde kurulan Cumhuriyet Halk Fırkası devletçiliği savunurken, Serbest Cumhuriyet Fırkası liberalizmi savunuyor ve devletçiliğe karşı çıkıyordu. Yukarıdaki duruma bakılarak bu iki partinin hangi alanda farklı politikalar uygulayacakları ileri sürülebilir?

- A) Askeri B) Ekonomik C) Dinsel
D) Yönetim E) Hukuksal

6. Türkiye;

- 1928'de Avrupa'daki silahsızlanma konferansına katıldı.
- 1929'da uluslararası ilişkilerde savaşa karşı olan Briand - Kellogg Paktı'nı imzaladı.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinin, yukarıdaki gelişmelerle aynı doğrultuda olduğu ileri sürülemez?

- A) Türkiye'nin barış politikasını ilke edinmesi
- B) Milletler Cemiyeti'ne üye olması
- C) Komşularıyla Balkan ve Sadabat Paktlarını oluşturmaması
- D) Hatay, Musul gibi sorunların çözümünde askeri yöntemler kullanmaması
- E) II. Dünya Savaşı öncesinde asker ve silah gücünü artırması

7. Politikanın dönemin koşullarına ve gerçeklerine göre yürütülmesine "Reel politik" denir. Reel politik, duygusal hareket etme yerine koşulların gerektirdiği gerçekçi adımların atılmasını ve ulusal çıkarların bu mantıkla savunulmasını da gerektirir.

Buna göre Yeni Türk Devleti'nin;

- I. Moskova Antlaşması ile Batum'un Gürcistan'da kalmasını kabul etmesi
- II. Lozan Barış Antlaşması'nı bazı tavizler vererek imzalaması
- III. Musul sorununun istemediği şekilde çözümlenmesine karşı çıkamaması

gelişmelerden hangileri yukarıdaki tanıma uymaktadır?

- A) Yalnız II B) Yalnız I C) I, II ve III
D) I ve III E) II ve III

8. Milli Mücadele'nin kazanılmasında büyük etkileri olan İstiklal Mahkemeleri, zamanına göre ulusal inançtan ve ihtiyaçtan doğan devrim ve ihtilal mahkemeleridir.

Buna göre, İstiklal Mahkemeleri'nin kurulması ile;

- I. Milli Mücadele'yi tehlikeye düşürenler burada yargılanacaklardır.
- II. İnkıpların kalıcılığının sağlanması kolaylaşacaktır.
- III. Güçlerin ayrılığı ilkesi benimsenecektir.

durumlarından hangilerinin gerçekleşeceği söylenebilir?

- A) I ve II B) Yalnız II C) I ve III
D) I, II ve III E) II ve III

9. Atatürk inkılaplarıyla Türk toplumu, gerek biçim yönünden, gerekse düşünce ve yaşayış bakımından çağdaş uygarlık düzeyine çıkarılmak istenmiştir. Bu amaçla birçok kanun çıkarılmıştır.

Bu kanunlardan bazıları şunlardır:

- I. Türk Medeni Kanunu
- II. Şapka Kanunu
- III. Uluslararası rakamların kabulü
- IV. Din adamlarının giyim şekilleriyle ilgili kanun
- V. Tahrir-i Sükun Yasası

Bu kanunlardan hangisinin, Türk toplumunu çağdaş uygarlık düzeyine çıkarma düşüncesi ile en az ilişkili olduğu söylenebilir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. – Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda İngiltere Anadolu'daki direnişe karşı çıkmış ve işgal ettiği bölgelerden en son çekilen batılı devlet olmuştur.
– Lozan Barış Antlaşması sonrasında İngiltere özellikle 1930'lu yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin politikalarını desteklemiştir.

İngiltere'nin Türkiye'ye karşı politikasının değişmesinde;

- I. Sovyet Rusya'nın güçlenmesi
- II. Almanya ve İtalya'nın yayılmacı politikalar izlemeleri
- III. Yeni Türk Devleti'nin batılılaşma çabaları

gelişmelerinden hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

11. Türkiye Cumhuriyeti'ne ve laik inkılaplara ilk tepki ve ilk karşı devrimci hareket niteliği gösteren Şeyh Sait Ayaklanması'na İngiltere destek vermiştir.

İngiltere'nin bu isyanı desteklemesinde;

- I. Musul ile Kerkük'ün kuzeyinin Türkiye'den ayrılmasını sağlayarak petrol bölgeleri ile Türkiye arasında tampon bölge oluşturmak
- II. Musul sorununu kendi lehine çözmek
- III. Rusya'ya karşı petrol alanlarını korumak

hedeflerinden hangilerini gerçekleştirmek istemesi etkili olmuştur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I, II ve III E) I ve III

12. Mustafa Kemal'in 15-20 Ekim 1927'de Cumhuriyet Halk Partisi'nin II. Kurultayı'nda okuduğu Nutuk (Söylev), Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ve Kurtuluş Savaşı'nın en önemli belgesidir.

Nutuk'ta aşağıda verilen hangi yıllar arasındaki olaylar anlatılmıştır?

- A) 1919 - 1927 B) 1919 - 1938
C) 1920 - 1928 D) 1923 - 1933
E) 1923 - 1938

1. Milli Mücadele döneminde ülke içerisinde çıkan ayaklanmaların bastırılmasına öncelik verilerek birlik ve beraberlik sağlandıktan sonra dış güçlere karşı mücadeleye girişilmesi, cumhuriyet döneminde Şeyh Said İsyanı nedeniyle Musul'un kaybedilmesi, milli kuvvetlerin birleştirilmesiyle Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması iç politika ile dış politika arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

YANIT C

2. Cumhuriyete ve laik devrimlere karşı çıkan Şeyh Said İsyanı sırasında rejimi ve inkılapları korumak amacıyla çıkartılan Takrir-i Sükun Yasası, inkılapların yapılmasına ortam hazırlamıştır. Bu yasanın dış ilişkilerin canlanması ile bir ilgisi yoktur. Diğer taraftan TBMM, bu yasaya dayanarak, Şeyh Said İsyanı'na neden olduğu için Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nı kapatmış ve çok partili demokrasiye geçişin ilk denemesi başarısız olarak geri adım atılmıştır.

YANIT A

3. Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik bakımdan önemli bir konumda bulunması, sürekli olarak tehdit altında bulunmasına neden olmuştur.

YANIT B

4. Boğazlar Komisyonu'nun kaldırılarak görevinin Türk Devleti'ne bırakılmasıyla boğazlar üzerinde kesin Türk egemenliğinin sağlanması, ayrıca Türkiye'nin boğazların her iki yakasında asker ve silah bulundurulabilmesi, Türkiye'yi askeri ve stratejik açıdan önemli ve güçlü hale getirmiştir. Fakat yabancı ticaret gemilerinin boğazlardan serbestçe geçebilmesinin, Türkiye'nin askeri ve stratejik açıdan güçlenmesiyle ilgisi bulunmamaktadır.

YANIT D

5. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın liberalizmi savunarak, devletçiliği savunan Cumhuriyet Halk Fırkası'na karşı çıkması, bu iki partinin ekonomik alanda farklı politikalar benimsediklerinin göstergesidir.

YANIT B

6. A, B, C ve D seçeneklerinde yer alan gelişmeler, Türkiye'nin dış siyasette izlediği barışçı politikalarla ilgili gelişmelerdir. Ancak II. Dünya Savaşı öncesinde asker ve silah gücünü artırmaya yönelik çalışmalarda bulunmasının, Avrupa'daki silahsızlanma konferansına katılması ya da uluslararası ilişkilerde savaşa karşı olan Briand - Kellogg Paktı'nı imzalamasıyla aynı doğrultuda olduğu söylenemez.

YANIT E

7. Yeni Türk Devleti'nin Milli Mücadele yıllarında Sovyet Rusya'nın desteğini alabilmek için Moskova Antlaşması ile Batum'un Gürcistan'da kalmasını kabul etmesi, varlığını ve bağımsızlığını tüm dünyaya bir an evvel onaylatabilmek ve yeni bir savaşa girmeye gücü olmadığı için Lozan Antlaşması'nı bazı tavizler vererek imzalaması, içte yaşadığı problemler (Şeyh Sait İsyanı) nedeniyle Musul ile yeterince ilgilenememesi ve böyle bir ortamda İngiltere ile de savaşı göze alamadığı için bu sorunun istemediği şekilde çözümlenmesine karşı çıkamaması, ulusal çıkarların gerektirdiği gerçekçi politikalarla ilgilidir.

YANIT C

8. Milli Mücadele'nin kazanılmasında büyük yararları olan ve Cumhuriyet Dönemi'nde de görev yapmaya devam eden İstiklal Mahkemeleri, Milli Mücadele'yi tehlikeye düşürenlerin yargılanması ve inkılapların kalıcılığının sağlanmasında önemli rol oynamıştır. Ancak İstiklal Mahkemelerinin üyeleri milletvekillerinden oluşmakta olup TBMM'nin yargı gücünü kullanmasıyla ilgilidir ve güçler birliği ilkesinin benimsendiğine kanıttır.

YANIT A

9. Türk Medeni Kanunu, Şapka Kanunu, uluslararası rakamların kabulü, din adamlarının giyim şekilleriyle ilgili kanun Türk toplumunu çağdaş uygarlık düzeyine çıkarma düşüncesiyle doğrudan bağlantılıdır. Takrir-i Sükun Kanunu Şeyh Sait İsyanı ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın yarattığı tehlikeleri önlemek, rejimi ve inkılapları korumak amacıyla çıkartılmış olup çağdaş uygarlığa ulaşma düşüncesi ile daha az ilgilidir.

YANIT E

10. Kurtuluş Savaşı yıllarında İngiltere Anadolu'daki direnişe karşı çıkararak işgal ettiği bölgelerden en son çekilen devlet olurken, Lozan Antlaşması sonrasında özellikle 1930'lu yıllarda Türkiye'nin politikalarını desteklemesinde; Sovyet Rusya'nın güçlenmesi ve İngiltere için de tehdit oluşturması, Almanya ve İtalya'nın izlediği yayılcı politikaların çıkarlarına ters düşmesi ve Yeni Türk Devleti'nin Batılılaşma yolunda gösterdiği çabalar etkili olmuştur.

YANIT E

11. İngiltere'nin Şeyh Sait Ayaklanması'nı desteklemesinde; Musul sorununu kendi lehine çözümlenmek, Musul'u ele geçirerek Türkiye ile petrol bölgeleri arasında tampon bölge oluşturmak ve Rusya'ya karşı petrol alanlarını korumak gibi düşünceler etkili olmuştur.

YANIT D

12. Türk Kurtuluş Savaşı'nın ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun önemli bir belgesi olan Nutuk (Söylev), Mustafa Kemal'in 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkmasından 1927 yılına kadar geçen dönemi anlatmaktadır.

YANIT A

1. Atatürk, "Düşüncelerin ve inançların başka olmasından şikayet etmemek lazımdır. Çünkü bütün düşünce ve inançlar bir noktada birleştiği takdirde bu hareketsizlik belirtisidir, ölüm işaretidir." demiştir.

Atatürk'ün bu sözüyle,

- I. demokratik bir ortamın oluşması,
- II. ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi,
- III. çok partili hayatın sağlanması

durumlarından hangilerinin önemini vurguladığı savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

2. Çok seslilik ve çeşitli görüşlerin bir arada yaşaması demokrasinin özünü oluşturur.

Buna göre, Cumhuriyet'in ilk yıllarında gerçekleştirilen,

- I. siyasi partilerin kurulması,
- II. Kabotaj Kanunu'nun kabulü,
- III. kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınması

yeniliklerinden hangilerinin, demokrasiyi geliştirmeye yönelik olduğu savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

3. Türkiye'de Cumhuriyet'in ilanından sonra farklı düşünceleri Meclis'e yansıtıp, demokrasiyi gerçekleştirmek ve rekabet ortamı yaratarak halka daha iyi hizmet vermek amacının, aşağıdakilerden hangisine ortam hazırladığı savunulabilir?

- A) Laiklik uygulamalarının başlamasına
- B) Çeşitli siyasi partilerin açılmasına
- C) Ekonomi alanında düzenlemeler yapılmasına
- D) Kapitülasyonların kaldırılmasına
- E) Sosyal alanda yeniliklerin yapılmasına

4. Şeyh Sait İsyanı sırasında hükümet "Dini, ülkenin düzenini yıkmak için araç olarak kullananların vatanına ihanetle suçlanacağını" ilan etmiştir.

Buna göre, Şeyh Sait İsyanı ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Dini içerikli bir isyan olduğu
- B) Eski rejim yanlıları tarafından çıkarıldığı
- C) Hükümetin isyana katılan grupların cezalandırılacağını belirttiği
- D) İsyanın toplumsal düzeni tehdit ettiği
- E) Ulusal birlik ve beraberliğin güçlenmesini sağladığı

5. Cumhuriyet'in ilanından sonra çok partili rejime geçiş denemeleri yaşanmıştır.

Bu durumun en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Demokrasi anlayışının geliştirilmek istenmesiyle
- B) Seçim kanununun değiştirilmesiyle
- C) Batılı devletlerin baskısıyla
- D) Kurtuluş Savaşı'nın bitmiş olmasıyla
- E) Saltanatın kaldırılmasıyla

6. Demokratik düzene aykırı olmasına rağmen Cumhuriyetin ilanından sonra bir süre daha tek parti yönetimi sürdürülmüştür.

Aşağıdakilerden hangisi, bu durumun nedenleri arasında gösterilemez?

- A) Halkı, cumhuriyet karşıtı fikirlere karşı koruma
- B) İktidarı geliştirmek için muhalefet yapılmasını özendirme
- C) Ülkenin kalkınması yolundaki gelişmeleri hızlandırma
- D) Halkın belli bir siyasal olgunluğa ulaşmasını bekleme
- E) İnkıpların yerleşmesini sağlama